

Předkládaná Lombarèsova studie Devant Austerlitz, sur les traces de la pensée de l'Empereur vyšla v září 1947 v Revue Historique de l'Armée. Je citována v obou moderních českých pracích věnovaných bitvě u Slavkova – ve Slunci nad Slavkovem prof. Uhlíře (posl. vydání Akcent, Třebíč 2000) i v prvním díle Napoleonových tažení Jířího Kovaříka (Akcent, Třebíč 2003)). Přesto má jistě smysl vydat ji v plném znění. Nabízí komplexní pohled na vývoj Napoleonova plánu od prvních náčrtů vycházejících z předpokládané strategické situace Velké armády koncem listopadu 1805 až po jeho okamžité modifikace reagující na průběh samotné bitvy. Autor zbořil slavkovskou legendu, podle níž Napoleon dokonale předvídal postup a chyby spojenců. Lombarès velikost „svého“ Císaře nesnižuje, jeho genialitu však nachází jinde. V závěru se ptá: „Zmýlil se ve svých hypotézách, ale bitvu určil. Neměli bychom mu vzdát hold právě za toto?“ Zcela nepochybně měli. Velikost vojevůdce nespočívá ve schopnosti věštit, ale být za všech okolností připraven účinně reagovat na vývoj situace. Propagandistické zkreslení předslavkovské proklamace a vytvoření slavkovské legendy lze odsuzovat i obhajovat. Motivy pro něj jsou jistě zřejmé každému. Snahou (či potřebou) dát svému vítězství větší lesk se Napoleon od jiných vojevůdců nelišil. Lombarèsova studie však ukazuje, že i bez této legendy je Slavkov oslnivým vítězstvím a teprve bez ní je lze plně pochopit a ocenit.

Jakub Samek

Před Slavkovem

Po stopách Císařova myšlení.

Michel de Lombarès

*„Bitva u Slavkova sama o sobě je pouhým výsledkem plánu moravského tažení... Často právě v systému tažení je koncipován systém bitvy.“
(Napoleon).*

Nejslavnější z bitev Císaře Napoleona byla svedena 2. prosince 1805 proti rakousko-ruské armádě, na Moravě, před vsí (*) Slavkovem.

Kdo by příběh této bitvy neznal?

Francouzská armáda postavená na předem vybrané pozici očekává spojence, kteří proti ní postupují se záměrem odříznout ji od Vídně. Jejich manévr bude prostý; tváří v tvář francouzské armádě obsadí Pratecké výšiny, které jim přenechala. Následně vysunou své levé křídlo k jihu, aby obchválili pravé křídlo této armády. Ale aby mohli tento pohyb provést, budou muset protáhnout, a tedy oslabit, svůj střed.

A toto všechno Napoleon uhlodl, předpokládal, možná vyprovokoval; každopádně to oznámil: „Naše postavení je skvělé a zatímco budou pochodovat, aby obešli mé pravé křídlo, nastaví mi bok.“

Jakmile tuto chybu udělají, Napoleon tedy proti nepříteli vrhne Soultův sbor.

Rakousko-ruská armáda je brzy roztržena na dvě části; a Soultovi, který se stočí proti nejohroženějšímu křídlu, stačí rozdrtit je a přitisknout na rybníky, které ohraničují tak obratně zvolené bitevní pole.

Toto je tedy příběh dne 2. prosince 1805, taková je oficiální zpráva, jež nám byla přednesena, tak nám ji zprostředkovala historie.

Ale tento příběh je jen pěknou legendou.

(*) Slavkov byl a je městem. (pozn. překl.)

Přede hry.

1805... Císařství... Již po dva roky se v táborech na pobřeží kanálu La Manche a oceánu připravuje a cvičí velká armáda, aby se vylodila v Anglii, jež připravuje třetí koalici.

Ale na východě zbrojí další, francouzskou mocí rovněž zneklidněné národy: první Rakousko, vzdálenější Rusko, k nimž by se přidalo také malé Pruské království, kdyby si jen mohlo být jisté, že nebude svědkem toho, jak císař Napoleon naváže na sérii vítězství generála Bonaparta.

Vylodění v Anglii nebude možné, dokud bude v týlu francouzské armády existovat podobná hrozba. Před útokem na britské ostrovy je třeba se vypořádat s protivníky na kontinentu.

Napoleon tedy koncem léta spěšně přivede svou „velkou armádu“ na Rýn, který je překročen 26. září. Odsud s armádou táhne jako s obrovskými hráběmi skrz západní Německo vstříc nejnebezpečnějšímu nepříteli, Rakousku. To začne koncentrovat své síly, kryté na západě generálem Mackem, jehož vyslalo na horní Dunaj se vším vojskem, jež bylo momentálně k dispozici. Ale Napoleon nepříteli nedopřeje na koncentraci sil čas. Rychlým pohybem svého levého křídla se francouzská armáda dostala za Macka, přičemž se k němu přiblížila; a ony mocné hrábě jej sevřely v Ulmu i se všemi jeho jednotkami, generál kapituloval 19. října.

Cesta je nyní volná. Je třeba toho využít ke zničení nepřátelských sil, než se budou moci nebezpečně rozvinout. Jedna rakousko-ruská armáda spěchala Mackovi na pomoc. Císař se jí vrhl vstříc. Ale ona ustupuje. Opustí Vídeň. Stahuje se, nedostižitelná, cestou na Varšavu v ústřety ruským posílám. Velká armáda jí běží v stopách.

Napoleon však, mezi Čechami a Alpami, v momentě vstupu na moravskou planinu, odkud by pronikl do Polska, své pronásledování zastaví. Jeho armáda je vyčerpána; musela rozdřít své armádní sbory, aby zajistila ostrahu cest, jež ji spojují s Francií. Francie! Ta je 1000 kilometrů odsud. A celá Velká armáda, daná takto v sázku na nepřátelském území, je obklopena pobouřeným místním obyvatelstvem. Napoleon z toho cítí nebezpečí. Je si dobře vědom toho, že by bylo ještě nebezpečnější ztratit se v obrovských pláních Ruska, zejména v době, kdy začíná špatné počasí.

Zastaví se. Nabízí se mu opevněné město s přístřeším a zdrojem zásob, k nimž se přidají ty z Vídně; je to Brno. Usadí se zde se zhruba 50 000 muži, jež mohl dovést až sem.

Na cestě do Varšavy, asi 60 kilometrů za Brnem, se tedy zastaví i Rusové.

Oba protivníci se nadále pozorují.

A v drsném středoevropském podnebí začíná zima.

Situace Velké armády je dosti znepokojivá.

Ze všech stran se nepřátelské síly připravují k jejímu sevření a ohrožují její komunikace.

Na Moravě se k Rusům (30 000 mužů) a Rakušanům (15 000 mužů) pod vedením Kutuzova přidá 25 000 mužů generála Buxhöwdena a čeká se na další posily. V Čechách operuje arcivévoda Ferdinand s 20 000 muži. Obávaný arcivévoda Karel může v několika týdnech přivést z Itálie svých 90 000 mužů, k nimž by se přidalo 25 000 těch, kteří pod arcivévodou Janem drží Tyrolsko. K tomu Anglie soustřeďuje jednotky v dolním Německu a Prusko, jež se připravuje na vstup do konfliktu, formuje za tím účelem silné armády.

Proti těmto hrozbám Císař přirozeně zorganizoval obranu.

Ney, Masséna a Marmont kryjí v rakouských Alpách z jihu jeho příliš dlouhou komunikační linii.

Na severu, čelem k Rakušanům a Rusům na Moravě, soustředěným okolo Olomouce, umístil při Brnu Lannesa a gardu (méně než 20 000 mužů). Opírají se na severu o takřka

neprostupný masiv, jemuž se říká „Moravské Švýcarsko“; směrem k Olomouci je kryje Muratova jezdecká záloha a Soultův sbor (více než 30 000 mužů). Bernadotte drží postavení čelem k Čechám, okolo Jihlavy, s 15 000 muži a s Bavyry.

Mezi těmito dvěma uskupeními na jihu a na severu (od Alp po Moravu) stojí čelem k východu po obou březích Dunaje u Vídně střed armády, který je připraven podpořit jedno, nebo druhé uskupení. Zahrnuje dva armádní sbory: Davoutův na severu a Mortierův na jihu; celkem 30 000 mužů.

Jezdeckvo tvoří okolo všech těchto sil hustou clonu.

Plán moravského tažení.

Partie se odehraje na severu, tam kde stojí na jedné straně Napoleon, na druhé oba spojenečtí císařové. Napoleon by se rád svých protivníků na Moravě zbavil co možná nejdříve, ještě než bude arcivévoda Karel schopen se s nimi spojit, a zejména ještě před tím, než budou moci zasáhnout armády, jež se shromažďují na severu a na severovýchodě; protože právě tato hrozba je zdaleka nejvážnější.

Ale bylo by neopatrné znovu zahájit pronásledování, jež se ukázalo obtížné a jež by se v této vzdálené nepřátelské zemi nemohlo než stát stále více nebezpečným. Je třeba, aby zaútočili Rusové. V důsledku toho se Napoleon pokusí, poté kdy nechal svou armádu několik dní odpočívat, což velmi potřebovala, vyprovokovat na Moravě rakousko-ruskou ofenzívu. Za tím účelem předstírá, že se takové ofenzívy obává; navrhuje příměří, organizuje opevňovací práce kolem Brna, udržuje svou armádu velmi rozptýlenou, což činí z jejích malých částí snadnou kořist. Ve skutečnosti je tato armáda dokonale „shromážděna“.¹⁾

Právě spojenci jsou pod tlakem vše ukončit. V jejich vojenském zájmu přesto je vyčkat před obnovením aktivních operací, než bude koncentrace sil úplnější a než Prusové vstoupí do války.

Ale jejich jednotky strádají, neboť z obavy před nenadálým útokem táboří bez ohledu na špatné počasí pod širým nebem, zatímco Francouzi jsou ubytováni u obyvatelstva. Strádají o to více, že jejich zásobování funguje jen obtížně²⁾, zejména pokud jde o proviant a dřevo na zátop, zatímco Francouzi disponují vídeňskými zásobami.

Jinak ale ruští důstojníci věří v jisté vítězství; žijí vzpomínkami na úspěchy Kateřiny a jejího syna. Je pravda, že Francouzi právě porazili Rakušany, ale porazili je již v roce 1797 v Itálii, což Rusům nezabránilo zvítězit nad těmi samými Francouzi a na stejných místech o dva roky později.

Nepřítel, který má vojsko po celé střední Evropě, ho musí ostatně mít před Brnem velmi málo. Pro cara Alexandra by to byla výtečná příležitost zachránit svou předchozími operacemi pošramocenou slávu! Počká tedy jen na své první posily, jež musí dorazit před koncem listopadu s jeho gardou; poté vyrazí proti nepříteli.

Rakušané se jej od toho nebudou snažit odradit. Vidí svou zemi pustošenou (stejnou měrou svými spojenci jako nepřítelem), chtějí mír za každou cenu. A protože Alexandr se nebojí neúspěchu, neboť nevěří ve francouzskou sílu, ať to zkusí! Vítěz či poražený, bude muset vyjednávat. Co riskují Rakušané? Na Moravě prakticky nemají armádu.

Pro tuto chvíli zůstávají oba protivníci nějakých 60 kilometrů od sebe, jeden pod Olomoucem, druhý pod Brnem, jejich přední stráž dělí jeden denní pochod.

Francouzská armáda odpočívá. Ale Napoleon pracuje. Za stálého řízení obecných věcí připravuje plán moravského tažení.

¹⁾ Poznámky 1 a 2 ke Stutterheimově relaci na této zásadní otázce trvají.

²⁾ Veškeré důvody podal ve své relaci Stutterheim.

Odhaduje, že pokud Rakušané a Rusové u Olomouce přejdou do ofenzívy, pokusí se odříznout od Vídně francouzské síly u Brna; tím spíše, že tyto síly opřené o neprostupné vrchy Moravského Švýcarska nemohou být obchváteny ze severu. Pokládá tedy za nevyhnutelný nepřátelský manévr, jehož cílem bude přetnout cestu z Brna do Vídně.

On sám se bude snažit manévrovat právě tak, aby oddělil rakousko-ruskou armádu od nepřátelských sil, jež se shromažďují na severu a jež brzy ohrozí jeho komunikační linii v Bavorsku.

Poznamenejme, že potřebuje drtivé vítězství, jež by tuto armádu zcela vyřadilo, stejně jako Macka u Ulmu; neboť kdyby se nepřítel mohl po svém neúspěchu stáhnout, rozhodl by se definitivně vyčkat Prusů a arcivévody Karla, čemuž je nutné se za každou cenu vyhnout.

V důsledku toho, pokud se spojenecká armáda na Moravě pokusí, což je pravděpodobné, vklouznout mezi něho a Vídeň, Napoleon ji to nechá provést. Následně ji napadne čelem k jihu, porazí ji a, nebudou-li jednotky povolány od Vídně sto ji zastavit, požene její zbytky až k Dunaji, jehož přechody budou přirozeně drženy. A proti této nepřekonatelné překážce ji rozdrtí. Je pravda, že kdyby za těchto okolností byl poražen (je třeba předvídat vše), byl by odříznut od Vídně; ale ustoupil by ke Křemži, nebo i přes Čechy k Řeznu.

Takový je obecný plán, jehož vývoj budeme sledovat až do večera 2. prosince. Protože „bitva u Slavkova sama o sobě je pouhým výsledkem plánu moravského tažení. V umění tak složitém, jako je to válečné, je často právě v systému tažení koncipován systém bitvy; pouze velmi zkušený voják tomuto porozumí.“ (Napoleon. Poznámky A ke Kutuzovovu hlášení.)

Od 20. do 27. listopadu, v Brně.

20. listopadu Císař přijel do Brna; umístil tam svůj hlavní stan.

21. listopadu jel obhlédnout terén u Rousínova na olomoucké silnici, na němž se večer zastavili Muratovi jezdci, kteří zde narazili na nepřátelský zadní voj. Poté, co vysunul svůj jezdecký předvoj až k Vyškovu, vrátil se na západ a občas zastavil, aby prostudoval okolí. Na úrovni Tvarožné jeho pozornost zvláště zaujal pahorek (Tvaroženský kopec) s kaplí na vrcholu; nazval jej „Santon, podle názvu, jakým se v Egyptě označuje tento druh oratorií³⁾“. Vystoupil na něj, bez ohledu na značnou zimu, a vydal velmi podrobné rozkazy k přípravě jeho obrany. Pak se stočil k jihu a projel v tichosti a krokem celou zvlněnou návrší na východ od Jířkovického potoka, prostudoval pozorně veškeré zvláštnosti terénu, zastavil se na nejvýše položených místech, zejména okolo Prace, dokonce vyměřoval vzdálenosti.

V průběhu toto prvního průzkumu řekl několikrát důstojníkům kolem sebe: „Pánové, prostudujte dobře tento terén; bude to bitevní pole – Poznejte dobře všechny tyto výšiny, budete zde hrát svou roli... atd.“

Tento terén vypadá následovně⁴⁾: Velká silnice z Vídně do Varšavy, která prochází Brnem a Olomoucem, se táhne mezi těmito dvěma městy z velké části od západu k východu. Leží na hranici dvou zcela odlišných oblastí: na severu je zalesněný a obtížně průchodný masiv Moravského Švýcarska, který cesta zblízka lemuje; na jihu kopcovitá planina, která klesá až k Dunaji.

10 kilometrů na východ od Brna vytékají z hor strmými soutěskami dva potoky a tečou směrem k jihu více do široka otevřenými údolními, v jednom leží ves Šlapanice, Jiřkovice ve druhém. Obě tato údolí, první hluboce zaříznutá, druhé bahnitá, jsou obtížně překročitelná. Přechody přes ně mají tedy mimořádný význam; a rozumíme tedy Napoleonově zájmu o Santon, který ovládal most přes Jiřkovický potok na olomoucké silnici.

³⁾ Berthierovo hlášení (A.G.).

⁴⁾ Viz mapa operační oblasti a mapa bitevního pole.

Oba potoky se spojují asi míli na jih od silnice a vytvoří Zlatý potok. Tento vodní tok se rozlévá do početných proudů s bahnitým dnem a rybníky, kolem nichž leží několik usedlostí; pak se vlije do Slavkovského potoka (Litavy⁵⁾), od něhož byl až dosud oddělen částí návrší ve formě ostruhy, jež je běžně nazýváno Prateckými výšinami.

Vzadu, především na úrovni pevnosti Brno, je řada podobných vodních toků směřujících od severu k jihu, jež by, stejně jako tyto, poskytl skvělé obrané linie čelem k východu.

Takový je terén, na němž Napoleon očekává bitvu.

Nemohl by říci, na které z těchto linií bude očekávat nepřítele. Ve skutečnosti nechce přijmout boj, dokud nesoustředí dostatek sil, aby si mohl být jistý vítězstvím. Ale aby byly jeho slabé síly před Brnem napadeny, je nezbytné přivolat k sobě ostatní armádní sbory až na poslední chvíli. Příliš pozdě na to, aby o tom mohli být Rusové zpraveni svými špióny, jejichž aktivita je nevyhnutelná, ale vždy pomalá.

Operace, jejímž účelem bude zpomalit jejich postup, provedená před spojenci ve chvíli, kdy vypočodují vpřed, přispěje k tomu, aby měly naše armádní sbory dostatek času k dokončení koncentrace. Je přirozeně obtížné předpovědět, kde se tento ústupový manévr zastaví. Existuje ale zřejmý zájem zahájit jej co nejvíce vpředu. Právě proto 21. listopadu z rozkazu Císaře Francouzi vysunuli až k Vyškovu, na 30 kilometrů od Brna na cestě do Olomouce, husarskou brigádu. Kdyby šlo o udržení pozic, „nebylo by to jezdecktvo, které by drželo Vyškov, ale silná divize pěchoty chráněná zprava a zleva redutami.“ (Poznámky ke Kutuzovovu hlášení.)

Přes tato opatření může být výraznější ústup nezbytný. Napoleon odhaduje, že bude k soustředění sil dostatečných pro svedení bitvy potřebovat tři nebo čtyři dny. Z druhé strany uvažuje, že pokud Rusové opustí olomoucký tábor, dozví se o tom dva dny předtím, než dosáhnou brněnského kraje. Ústupovým manévrováním až na úroveň Brna se mu nepodaří získat více než jeden či dva dny navíc, než přijme bitvu. Musí tedy předpokládat, v případě nepřátelské ofenzívy, stažení až za Svitavu. Opře tedy levé křídlo své armády o brněnskou pevnost, která poslouží za pevný bod, čep obratu čelem k jihu, který zamýšlí.

Proto 23. listopadu rozhodne nechat prostudovat pozice na Svitavě a uvést do stavu obranyschopnosti město Brno. Ale jen „proti přepadení, k podpoře armády v den bitvy.“

Přesto může být na závalu přenechat nepříteli důležitou cestu z Brna do Vídně příliš rychle. Je tedy třeba, aby byl schopen omezit rozsah předpokládaného ústupu, a za tím účelem zkrátit čas nezbytný k soustředění své armády před Brnem. Právě proto v následujících dnech posune postavení III. (Davoutova) sboru více k severu.⁶⁾

Od této chvíle může Napoleon v případě spojenecké ofenzívy na Moravě (spojenců je jistě méně než 100 000) soustředit před Brnem:

Do 24 hodin:	56 000 mužů ⁷⁾
Do dvou dnů:	70 000 mužů ⁸⁾
Do tří dnů:	80 000 mužů ⁹⁾
Do čtyř dnů:	90 000 mužů ¹⁰⁾

⁵⁾ Nebo Sausbachu.

⁶⁾ Caffarelliho divize se přesune z Wolkersdorfu do Pohořelic.

⁷⁾ IV. sbor (Soult) a V. sbor (Lannes), včetně Oudinotových granátníků a Caffarelliho divize, která patří k Davoutovu sboru, ale bude dána pro nadcházející bitvu k dispozici Lannesovi. Jezdecká záloha (Murat).

⁸⁾ Včetně I. sboru (Bernadotte).

⁹⁾ Včetně Friantovy divize a Bourcierovy dragounské divize ze III. (Davoutova) sboru.

¹⁰⁾ Včetně téměř celého zbytku III. armádního sboru.

K doplnění této tabulky upřesníme pozici jednotek, které budou provádět ústupový manévr, aby zajistily pro toto soustředění sil dostatek času.

Lannesův sbor, garda a Oudinotovi granátníci jsou v Brně, nebo v jeho blízkosti.

Soultův sbor je doširoka roztažen na jihovýchod od města:

2 divize obsadily oblast údolí řeky Litavy (Legrand na severovýchodě, okolo Slavkova. Saint-Hilaire na jihozápadě, od Újezda k dolnímu toku Zlatého potoka.)

Vandammova divize a průzkum zajišťující Margarovona lehká jezdecká brigáda jsou vysunuty k jihovýchodu.

Směrem k východu, čelem k Olomouci, se nachází jezdecká záloha. Po překvapivém útoku kozáků na Vyškov z 25. listopadu Murat po opuštění této lokality nechal obsadit celou oblast olomoucké silnice od Rousínova až k Vyškovu. Toto postavení je však velmi nejisté. Aby byla zajištěna větší bezpečnost a aby Muratovi umožněno lépe hrát svou roli, byl mezi Vyškovem a Brnem zorganizován signalizační systém (zvony, výstřely z kanónů, ohně).¹¹⁾

Vše je tedy z vojenského hlediska připraveno. Pokud Rakušané a Rusové zahájí ofenzívu, bude v den bitvy k dispozici 80 000 až 90 000 mužů. A tato bitva se zdá blízko, útok na Vyškov z 25. listopadu byl výstrahou, tím více, že se odražení kozáci nevzdálili.

Je však třeba zabránit jakémukoli vnějšímu zásahu ve prospěch olomoucké armády. Zejména je nezbytné protahovat vyjednávání s Prusy. Napoleon, kterému pruský král posílá velvyslance, nařídí Bernadottovi, aby jej zdržel v Jihlavě a tvrdil mu, že se nejvyšší hlavní stan přesune právě sem. Velvyslanec se podřídí. Tím spíše že sám dostal pokyny, aby příliš nespěchal, aby měla pruská armáda čas se shromáždit.

Vše je připraveno, ale Císař je přesto neklidný. Byl trpce ohromen novinkou o zdrcující porážce u Trafalgaru. Zná pruské záměry. A pak se také obává, že útok na Vyškov byl pouhou šarvátkou; pokud se s námi Rusové opravdu chtějí bít, je naprosto nezbytné, aby na nás zaútočili, a to co nejdříve. Je to pro nás nejjistější prostředek, jak se z dostat z tohoto vosího hnízda.

A proto Napoleon 26. listopadu napíše caru Alexandrovi, pod záminkou zalichotit mu, ve skutečnosti ve snaze zjistit jeho záměry.

27. listopadu spojenecká armáda opustí olomoucký tábor a vypočoduje vpřed. Jejích 90 000 mužů pochoduje v šíři 8 kilometrů, v pěti kolonách číslovaných zprava od 1 do 5. Střední kolona, číslo 3, pochoduje po olomoucké silnici.

V čele je hlavní předvoj pod velením knížete Bagrationa. Ale toho dne, aby nebyla vzbuzena pozornost nepříteli, zůstane na svých pozicích (u Brodku u Prostějova).

Kutuzov nezná postavení francouzské armády.¹²⁾ Protože pravé křídlo této armády může být propojené se silami okolo Vídně, předpokládá, že ji lze obchvátit jediné ze severu, v protikladu k Napoleonově hypotéze. Právě proto postupuje co nejbližší k úpatí kopců Moravského Švýcarska a tomuto záměru odpovídá také přijaté uspořádání armády: pravé křídlo vpředu i s celou ruskou pěchotou; levé křídlo stažené spolu s Rakušany (4. kolona), kteří nemají jeho důvěru, a celým jezdeckvem (5. kolona), které spojuje jádro armády a Bagrationa.¹³⁾

28. listopadu, den poplachu.

¹¹⁾ Soupis korespondence generála Belliarda, Muratova náčelníka štábu, 4. a 7. frimairu (25. a 28. listopadu, pozn. překl.)

¹²⁾ Přiznal to a jeho podřízení to potvrdili (jako Stutterheim), nebo přímo oznámili (jako Langeron).

¹³⁾ K tomuto tématu viz zejména Stutterheimova relace.

V prvních hodinách 28. listopadu se objevují před Vyškovem kozáci a toto předsunuté francouzské postavení obchvacují. Naši jezdci se odsud stahují po slabém odporu, bylo by proti smyslu jejich role se zde nechat zdržet. Jakmile se o tom Císař ráno dozví, vyšle na místo bojů svého pobočníka Lemaroise; dostane od něho ve čtyři hodiny odpoledne hlášení oznamující ústup našeho jezdeckta na Rousínov.

Ve chvíli, kdy k němu tato zpráva dorazí, Napoleon právě přijímá pruského velvyslance,¹⁴⁾ který byl v Brně od poledne. Během setkání musí několikrát přerušit rozhovor a přejít do vedlejší místnosti, kde dostává nové zprávy. To proto, že hlášení přicházejí odevšad a oznamují, že se celá moravská spojenecká armáda přibližuje. Tentokrát věc vypadá vážnější než 25. listopadu. Pro začátek Napoleon uvede do pohotovosti Lannesův sbor, který se shromáždí na návrší na východ od Brna. V sedm hodin večer k sobě povolá Caffarelliho divizi a stejně tak dragounské divize generálů Beaumonta, Bourciera a Kleina. Konečně v osm hodin večer si již je naprosto jistý a rozhodne se povolat Bernadottův a Davoutův sbor (a Fauconnetovu brigádu lehkého jezdeckta).

Všem oznámí bitvu na následující den. Ale nesmíme tomuto vyjádření přikládat žádný význam, bude se opakovat každý budoucí den v rozkazech adresovaných těm, jež chce přimět k rychlosti; je mnohem klidnější, když se obrací na ty, jež seznamuje se situací.

Jakmile vydal své první rozkazy, ty nejneodkladnější, vsedl na koně a projel rychle oblast výšin, popojel až k okraji planiny, tj. až na úroveň Pozořické pošty, kde Murat právě ustavil svůj hlavní stan. Tady se při průjezdu před čelem svých jednotek snaží prozkoumat ohně nepřátelského ležení. Zjistí, že několik ruských batalionů již obsadilo okolí Rousínova. Ale tento detail jej zajímá jen málo. Je mu sděleno, že z výšin na sever od Slavkova, jež drží Soultův sbor, je vidět ležení celé armády. Je-li tato zpráva pravdivá, pokud je celá olomoucká armáda skutečně zde, tak blízko, je třeba manévrovat tak, aby byla zpomalena, možná být rychle na ústup, protože naše síly zítra ještě soustředěny. Ano, ale právě chceme-li získat maximum času, nesmíme zbytečně vyklízet terén.

Rozhodnutí, které musí být přijato, je závažné.

Císař tedy znovu vsedne na koně, aby se osobně přesvědčil o pravdivosti této zprávy. Je právě devět hodin večer. V této chvíli přijíždí Savary, generál, který byl včera pověřen doručením Napoleonova vzkazu caru Alexandrovi. Strávil celý den mezi ruskými důstojníky a potvrzuje, že celá nepřátelská moravská armáda je zde, rozhodnuta zaútočit.

Od teď již není o čem pochybovat a, aniž by jel dál, Císař vydá své rozkazy.

1° - Savary se vrátí k Alexandrovi, aby mu nabídl setkání, jež bude provázeno čtyřadvacetihodinovým průměrným zbraním. Přinejmenším to pomůže francouzské armádě se soustředit;

2° - Lannes se připojí k císaři na Pozořické poště, aby s ním prostudoval situaci;

3° - Murat opustí svou nebezpečnou vysunutou pozici¹⁵⁾ a ústupem podél olomoucké silnice přivede jádro svých sil do bezpečí za Jiříkovický a Šlapanický potok;

4° - Soult opustí okolí Slavkova, které je nevhodné k obraně¹⁶⁾, a obsadí Pratecké výšiny.

Nakonec se chvíli před půlnocí Napoleon rozhodne vysunout Lannesův sbor vpřed na olomouckou silnici na úroveň pozice, kterou obsadí Soult. Jako první¹⁷⁾ přijde Duroc¹⁸⁾ se

¹⁴⁾ Toho, jehož byl Bernadotte pověřen zdržet při projíždění Jihlavou.

¹⁵⁾ Viz Muratův dopis z 25. listopadu (A. G.).

¹⁶⁾ „Země je tak otevřená a nesouvislá, že by polovina pluků musela sloužit pro ochranu druhé poloviny.“ (Soultův dopis Císaři z 24. listopadu).

¹⁷⁾ Ale celý armádní sbor jej bude následovat. Viz Lannesův dopis svému řídícímu komisaři (Soupis korespondence V. armádního sboru, A.G.).

svou granátnickou divizí; ale protože jde jen o manévr, který má zpomalit nepřítele, odešle do Brna veškerá zavazadla a nechá za Bedřichovickým potokem kanóny dělostřelecké zálohy.¹⁹⁾

Zatím však Císaře stále více zaměstnává spojenecký postup. Za žádnou cenu si nepřeje vážnější střet v podmínkách početní nevýhody, v níž se nachází. Rozhodne se tedy posunout linii ještě více dozadu. Změní rozhodnutí vysunout vpřed Lannesův sbor, který zůstane v okolí Podolí. Nakonec také stáhne Soultův sbor na planinu okolo Tuřan²⁰⁾, ve stažené stupňovité sestavě, jež tak předznamenávala obrat čela armády směrem k jihu, jenž, jak víme, má být základem jeho manévru.

29. listopadu, linie na Zlatém potoce.

Napoleon, stále neklidný, stráví velkou část noci v terénu, aby tyto pohyby řídil. Za rozbřesku osobně rozmístí armádu v nových pozicích. V osm hodin je vše na svém místě a on se vrátí do svého hlavního stanu, který je nyní v chatrném přístřešku při císařské silnici, ve statku Kandie, asi 1 kilometr západně od Podolí.

Chceme-li se pokusit sledovat jeho myšlení, musíme pozicím jeho sborů věnovat stejnou pozornost, jakou jí věnoval on sám. Podívejme se tedy, jak vypadalo postavení francouzské armády ráno 29. listopadu.

V. armádní sbor drží spolu s granátnickou divizí po obou stranách císařské silnice údolí Podolí-Bedřichovice. Jeho čelo kryje na výšinách na východ od tohoto údolí jedna z jeho divizí (Suchet). Ta sama nechala na břehu Jiřikovického potoka, na předmostí, 17. lehký pluk. Tento pluk se opevnil na pahorku Santon, který, vyzbrojený 18 kanóny, ovládá cestu před mostem. Na bocích a v týlu je kryt jezdeckem, které se rozmístilo v okolí Tvarožné, Velatic, Podolí, Jiřkovic a Šlapanic.

Soultův sbor, který se velmi přiblížil zbytku armády, se roztáhne ještě dále směrem k jihu:

Vandammova divize je na jih od Bedřichovic.

Legrandova je za Kobylnicemi. Obsadila přechody u Kobylnic a Sokolnic korsickými a pádskými tirajéry (dohromady v síle batalionu). Průzkum na výšinách na jih od Práce jí zajišťuje jezdecká brigáda generála Margarona.

Saint-Hilairova divize je ve druhé linii.

Garda a Caffarelliho divize jsou v záloze při císařské silnici, Garda u Císařova hlavního stanu, Caffarelliho divize na úrovni Slatiny.

Na tomto rozmístění je významné to, že:

1° armáda je postavena za potoky, tedy v obranném postavení, připravena se stáhnout k Brnu, bude-li třeba ještě získat čas, zároveň je připravena za nízkou cenu donutit nepřítele na významnou dobu zastavit.

2° císařská silnice z Olomouce do Brna hraje v jejím rozmístění zásadní roli, což nepřekvapuje.

3° obsazení Santonu za Jiřikovickým potokem ponechává možnost ofenzivního postupu na levém křídle, v ose císařské silnice²¹⁾. A to je naprosto pozoruhodné, protože toto rozmístění vykresluje v terénu určující Napoleonovu myšlenku, myšlenku, kterou dobře známe: vysunout levé křídlo (či stáhnout pravé křídlo), pro *svedení bitvy čelem k jihu* s nepřítelem, který by neopatrně vklouzl mezi Vídeň a něho.

Ale Napoleonovy obavy jsou plané. Toho dne Rusové nepostoupí. To proto, že, jak ještě uvidíme, je přibližná znalost francouzských postavení dovedla ke změně záměrů.

Naše zálohy se mezitím přibližují.

¹⁸⁾ Nahradil zraněného Oudinota, divize přiřazena k V. armádnímu sboru.

¹⁹⁾ Viz soupis korespondence V. armádního sboru (A.G.).

²⁰⁾ Hlavní stan armádního sboru.

²¹⁾ Santon přitahoval Císařovu pozornost ne až tak proto, že to byla dobrá defenzivní pozice – bylo jich v týlu armády více stejně dobrých, ale proto, že byl klíčem ke všem ofenzivním operacím. (Pozn. 5 ke Stutterheimově relaci.)

Za těchto podmínek si Císař dodá odvahy. Granátníci přejdou na východ od Bedřichovického potoka, což dovolí Suchetově divizi posílit předmostí u Santonu. Baterie dvanáctiliberních kanónů je umístěna na kopci Žurán (kóta 287) mezi Bedřichovicemi a Santonem. Z tohoto kopce je výhled na celou oblast mezi Šlapanicemi a Jiříkovicemi, kterou se spojenci pravděpodobně pokusí obchvátit naši obranu přechodů potoků na císařské silnici. Je z něj také vidět na západní svahy Prateckých výšin. Právě zde Napoleon umístí 1. prosince své ležení a odsud bude řídit začátek bitvy.

K poledni se Savary vrací z nepřátelského hlavního stanu a oznamuje Napoleonovi, že jej jeden z carových pobočníků (kníže Dolgorukov) čeká před našimi předními strážemi. Ihned vsedne na koně a jede tryskem za ním. Ale tento pobočník přivádí jen neakceptovatelné podmínky. Setkání je bouřlivé a na zpáteční cestu k prvním postavením pěchoty se Napoleon vydá ve velmi špatné náladě. Zde se zastaví, promlouvá s okolostojícími. Nakonec mu bonmot jednoho vojáka rozjasní tvář, opět vsedne na koně a vrátí se do hlavního stanu.

Príměří, v něž doufá, nenastane. Rusové zato ale nepostupují. Právě tento den spojenci, kteří se obávají, že jim bojácně vyhlížející nepřítel uniká, na válečné radě rozhodli odříznout mu cestu na Vídeň a za tím účelem manévrovat proti jeho pravému křídlu²²⁾. Kvůli tomu zahájili svůj manévr pohybem o 7 až 8 kilometrů směrem k jihu a současně vysunuli své levé křídlo vpřed. Jen Bagrationovo jezdeckto vyjelo až k Pozořické poště proti našemu, jež mu nekladlo odpor a večer se stáhlo do svých ubytování.

Toto stažení se k jihu pozorované naším jezdecktem a potvrzené příchodem rakouského předvoje do Slavkova Napoleona, který je předvídal a doufal v ně, nepřekvapuje. Na druhou stranu až dosud předpokládal, že při čekání na posily se bude muset stáhnout až na úroveň Brna, za Svitavu. Ale Rusové dnes nepostoupili. Navíc uprostřed noci dorazí hlášení odeslané v poledne, jímž Bernadotte oznamuje, že čelo kolony I. armádního sboru dorazí do Brna 30. listopadu. A konečně Napoleon také doufá, že Davout bude oproti Bernadottovi zpožděn jen o trochu²³⁾. Za těchto podmínek přijme závažné rozhodnutí: na tomto místě, na úrovni Zlatého potoka, aniž by dále ustupoval, svede bitvu.

30. listopadu, zítra bude defenzivní bitva.

30. listopadu se spojenci opět vydají na pochod, ale postoupí jen málo. Snaží se o obchvat z jihu a poté, kdy původně zamýšleli obchvat na severu, manévrují nyní tak, aby převrátili své uspořádání, „bitevní sestavu“ svých kolon. Večer se během přípravného pohybu 3. a 4. kolona přesunou za 1. a 2. kolonu, v týlu jezdeckto (5. kolona) předstoupí před gardu, která zůstane v záloze.

Na severu Bagrationovy přední stráže dorazí na úroveň Kruhu, ale jeho jezdeckto nezabrání našemu pohybovat se celý den na výšinách a sledovat tak nepřítele. Na jihu čelní oddíly protivníka nepostoupí před Křenovice. Naše jezdecké hlídky tedy pokračují v projíždění návrší, odkud vidí až do údolí Slavkova. Jejich hlášení, stejně jako ty, jež přicházejí z jihu, utvrzují Napoleona v jeho představě o nepřátelských záměrech. Přesto je věc příliš vážná, než aby se nesnažil vše si ověřit osobně. Vyjede proto se svými maršály na výšiny a postoupí až na svahy nad Křenovicemi. Spojenci jsou zde. Možná ještě trochu sestoupí údolím Litavy po cestě ze Slavkova do Sokolnic, ale dříve či později, to je zřejmé, překročí Pratecké výšiny, aby zaútočili na francouzskou armádu obchvatem jejího pravého křídla.

²²⁾ K tomuto tématu viz zejména Stutterheimova relace.

²³⁾ Ve skutečnosti o tom neví nic určitého, protože až tuto noc, po půlnoci, mu Davout napíše, že ráno vyrazí. Ale i pokud by Davout nebyl sto dorazit včas na to, aby přispěl k obklíčení ruské armády útokem na její levé křídlo v průběhu bitvy, rozmístil by se alespoň v okolí Mikulova „aby Rusy sevřel mezi dva ohně“ při jejich ústupu směrem k jihu. (Poznámka C ke Kutuzovovu hlášení).

K jejich zastavení by tedy stačilo tyto výšiny obsadit před nimi, což Císař vysvětluje důstojníkům, kteří jej obklopují: „Kdybych chtěl nepříteli zabránit v postupu, postavil bych se zde, ale dosáhl bych tak jen *obyčejnou bitvu*. Pravda, měl bych výhodu postavení (tj. pozice), ale kromě toho, že bychom se již od zítřka vystavovali riziku příliš vážného střetu, nepřítel by nás viděl odkryté a dopustil by se chyb jen v maličkostech. A my musíme využít zásadních chyb jeho generálů, pramálo odborně zdatných ve vedení velké války. Když naproti tomu stáhnou své pravé křídlo k Brnu a Rusové tyto výšiny *opustí*, aby mě obklíčili, i kdyby jich bylo 300 000 (zde z něho hovoří jižan)²⁴⁾, dopustí se rozhodující chyby a budou a beznadějně ztraceni.“²⁵⁾

Manévr, který Císař předpokládá, je snadno pochopitelný: Rusové samozřejmě obsadí Pratecké výšiny, pak se nás pokusí obklíčit. Kvůli tomu *opustí* výšiny. A lze doufat, že tím nechají „odkrytou ústupovou linii a svou skutečnou operační linii, silnici z Vyškova do Olomouce“²⁶⁾ Za těchto podmínek nejde Napoleonovi o útok na výšiny držené spojenci²⁷⁾, ale o obsazení této pozice ze severu, jakmile ji *opustí*. Je snadné si představit morální dopad, jaký by takové ohrožení mělo na pravý bok (a také týl) spojenců, zatímco by Davout přicházející od Vídně napadl jejich levý bok. A to nám objasňuje Císařovo vysvětlení.

Nechce, jak nám řekl, obyčejnou bitvu. Chtěl tím říci, že by chtěl mimořádné vítězství? Vůbec ne. Řekl „bitva“, nikoli „vítězství“. Jedná se zde o výraz, který používal ještě Ludendorf, ale je to výraz zastaralý, k němuž tedy dodával drobné vysvětlení: „Obyčejnou bitvou (*bataille ordinaire*) nazývá Schlieffen čelní útok na protivníka.“²⁸⁾

Čelní útok je tím, co Napoleon nechce. Chce, jako vždy, křídelní útoky.

Na druhou stranu počítá s tím, že se nepřátelští generálové dopustí zásadních chyb, chyb v principech. Největší chybou těchto generálů by bylo provést boční pochod bez krytých boků, aby se dostali mezi francouzskou armádu u Brna a posily, jež by měly dorazit od jihu. Napoleon v tuto chybu doufá tak, že s ní bude počítat. Ruští generálové se sice dopustí mnoha omylů, ale, coby věrní žáci Fridrichovi, této chyby nikoli.

Nechat pomalu zatlačovat čelo své armády otáčeje se přitom kolem levého křídla, pak, jakmile budou výšiny okolo Blažovic *opuštěny* nepřítelem, nechat vyrazit z předmostí pod Santonem masu určenou k manévru a schopnou je obsadit. Konečně vrhnout proti levému boku nepřítele, již plně zaměstnaného, Davoutovy jednotky přicházející od jihozápadu. Takový je plán, který se usadil v Císařově mysli tak pevně, že, aniž by vystoupil z kočáru, diktuje slavnou proklamaci, kterou nechá ihned rozhlásit a v níž oznamuje svým jednotkám: „...Naše postavení je skvělé a zatímco budou postupovat proti našim bateriím (tj. proti našemu čelu, středu), chci zaútočit na jejich boky...“

Tak tedy nebude mít „obyčejnou bitvu“.

Několik úprav v rozmístění armády naznačují záměr přijmout úder na Jiříkovickém potoce. Blíží se totiž francouzské posily: navečer je předvoj I. armádního sboru v branách Brna. Davout se osobně dostavil do hlavního stanu, jeho armádní sbor jej následuje²⁹⁾. To je důvodem mírného posunu IV. armádního sboru vpřed, který se opře o okolí Kobylnic a obsadí 10. lehkým plukem ze Saint-Hilairovy divize Ponětovice. Na jeho levém křídle je Vandammova divize procházející Šlapanicemi a postupující na úroveň granátníků.

²⁴⁾ Osm dní předtím psal generálu Lauristonovi: „Říkáte, že vám v Passau chybějí děla! Můj Bože, mám jich miliardy ve Vídni...“

²⁵⁾ Oficiální relace. Poznámka C ne Kutuzovovu hlášení. Savaryho a Ségurovy paměti.

²⁶⁾ Poznámka D ke Kutuzovově relaci.

²⁷⁾ Zítřka nám řekne, že by toto nikdy neudělal. (viz pozn. 30).

²⁸⁾ Vedení války a politiky. Koeltzův překlad.

²⁹⁾ Ve skutečnosti je tento armádní sbor velmi daleko a roztažený. Friantova divize je díky zázračnému pochodu v Mikulově a jistě dorazí do 24 hodin. Gudín, možná méně horlivý, je ještě daleko.

To vše může bitvu jen přiblížit, která pravděpodobně začne zítra a v této pozici. To také píše Napoleon Talleyrandovi, jehož nemá žádný zájem plést.

1. prosince, den vyčkávání.

Ale nazítří se bitva ještě nestrhne. A přesto je naše strana připravena ji přijmout.

I. sbor se již připojil, III. sbor se blíží. A císař posouvá své jednotky ještě trochu více vpřed.

Jeho hlavní stan se ustaví na východ od Bedřichovic na kótě 287 (od té chvíle označované jako návrší bivaku, *butte du bivouac*), kde mu jeho granátníci postaví malou chatrč. Zatímco on osobně v sedle celou noc provádí inspekci své armády (...a armády svých protivníků). Navštěvuje dělostřelecké parky, baterie a ambulance, stejně jako pluky.

V. armádní sbor je na úrovni Jiříkovického údolí, po obou stranách císařské silnice: Suchetova divize vpředu, na úrovni Santonu, Caffarelliho divize ještě vzadu za potokem a na sever od silnice. Bok mu kryjí na severu dvě brigády lehkého jezdeckta (Treillard a Milhaud), které obsadily Tvarožnou.

Vzadu jsou rozloženi gardoví granátníci na východních a západních svazích návrší bivaku, na jih od silnice.

Dragouni jsou ještě více vzadu, na císařské silnici, v Bedřichovicích, obklopeni kyrysníky, kteří se rozdělili mezi Podolí a Líšeň.

I. armádní sbor je v záloze na stejné ose (císařské silnici) mezi Slatinou a Líšní.

IV. armádní sbor otočený částečně k jihu, kryje bok tohoto uskupení: Vandamme je na úrovni granátníků, čelem k Jiříkovickým obsazeným Beaumontovou dragounskou divizí.

Saint-Hilaire má jádro svých sil ve Šlapanicích a nechal obsadit Ponětovice (10. lehkým plukem).

Legrand drží planinu mezi Šlapanicemi a Tuřany. Korsičtí tirajéři zůstávají detašováni v Kobylnici, pádšti v Sokolnicích, kam se stáhla i jízdní myslivecká brigáda generála Margarona.

Davout shromáždí své jednotky (když dorazí!) v opatství v Rajhradu, připravené zaútočit na levý bok spojenců, jakmile budou tito v boji s naším čelem.

Napoleon tak již částečně stáhl své pravé křídlo „jeho stažením k Brnu“. Oba jeho křídelní útoky jsou připraveny. Nyní je třeba počkat, až Rusové přejdou a opustí výšiny, jež je od nás oddělují. Vyvarujeme se přirozeně jakéhokoli nevhodného pohybu, který by je od toho mohl odradit.

Ale spojenci opustí svůj tábor až v 11 hodin. Navíc ve tři hodiny odpoledne, v době, kdy se Napoleon vrátil do svého ležení, zastavují pochod směrem k našim pozicím, aby se ještě více vysunuli k jihu. Vystoupí na návrší a obsadí i vrch jižně od Prace. Napoléon, který je o tom zpraven ke čtvrté hodině, vyjde ven, aby si je prohlédl dalekohledem. „Lezou do pastí“ zvolá, zachvěje se radostí a tleská rukama.

Nepřítel přesto vypadá, že se zastavil. Ano. Proč? Jaké jsou tedy jeho záměry? Zůstane, kde je? „Zůstane tam dlouho, jestli si myslí, že bych ho od odtud chtěl vyhnat,“ prohlásí Císař v záblesku špatné nálady a špatně skrývá své zklamání³⁰⁾. Útočit na takové postavení by bylo šílenství. Pak se mu vrátí sebevědomí. Nepřítel nedošel až sem, aby zde zůstal. Ne, určité bude pokračovat a aby jej k tomu pobídl, Napoleon nařídí Muratovi, aby se svým jezdectvem vyjel ze sestavy, předvedl nerozhodnost a nakonec se, jakoby zastrašen, stáhl zpět. Nepřítel bude pokračovat ve svém pohybu, to je jisté. Ale kterým směrem?

– Směrem k Telnici a Měninu? Ale kam by tudy šli? Musí přece dobře vědět, kde jsme my.

³⁰⁾ „Prokázali-li by Rusové tolik moudrosti a neopustili výšiny, je pravděpodobné, že by Císař zvedl svou armádu a obsadil pozice za Brnem. Tímto pohybem by nabídl nepříteli novou příležitost postavit se mezi toto město a Vídeň.“ (Napoleon, Poznámka C ke Kutuzovovu hlášení.).

– Tedy k Sokolnicím, aby zcela obešli francouzskou armádu? Spojeneční generálové by mohli být tak nebezpečného manévru schopni, kdyby... nevyžadoval smělost, která je převyšovala.

– Ne, spokojí se s obchvatem. Ale jakou bude mít tento obchvat šíři? To bylo třeba zjistit, na to se je třeba ptát průzkumu prováděného Margaronovou brigádou na výšinách jižně od Práce, jež jí nepřítel milostivě přenechal.

Je zde ještě jedna znalost, jež by byla ceněna: bylo by třeba vědět *co dělá ruský sbor kolem císařské silnice?* Sledoval celkový pohyb směrem k jihu? Nezůstává skryt za jezdeckým, které pokračuje v pohybech na planině? Tam by velmi překážel pohybu, který musí provést naše levé křídlo. Na to je tázan průzkum vysílaný průběžně do oblasti císařské silnice.

Podívejme se nyní na postavení rakousko-ruské armády večer 1. prosince. Jejich armáda je roztažena na frontě širší než 10 kilometrů. Její jádro je rozloženo mimo dohled na východních svazích Prateckého návrší, které drží několik předních stráží.

Napravo je ještě v okolí císařské silnice a opřen o pozořické výšiny Bagrationův sbor. Nalevo stojí před Sokolnicemi a Telnicí jezdecko. Záloha je v pozadí na západ od Slavkova.

Pohyb převracející uspořádání kolon je ukončen jen u 1., 2. a 3. kolony. Zbylé dvě (severně od předchozích) mají svých pozic dosáhnout až nazítří ráno. Uvidíme, že tam nemohou být dostatečně včas, což bude mít zásadní vliv na průběh bitvy.

Večer 1. prosince, zítra bude ofenzivní bitva.

Ještě než padne noc, Císař ze svého ležení vrhne poslední pohled na terén. Před ním se rozprostírají výšiny mezi Blažovicemi a Prací. Bude-li příhodné počasí, bude zítra na jejich svahy skvělý výhled. O něco blíže se táhne podél potoka francouzská linie, schovaná očím nepřítele terénními nerovnostmi, vesnicemi a stromovími. V týlu jsou skryty naše zálohy.

Jdeme na to! Kostky jsou vrženy. Nyní je chvíle jít si odpočinout do malého přístřešku, kde je umístěna císařská jídelna.

Napoleon se zvesela posadil ke stolu. Jídlo bylo prosté (brambory na cibulce, říká se), ale konverzace se protáhla. Mluvílo se o tažení do Egyptu. Císař se nechal povzbudit ve svém snění: „Ano, kdybych se zmocnil Acre,“ říká těm, kteří jej obklopují, „nosil bych turban, v armádě bych nechal zavést krátké kalhoty... Místo bitvy někde na Moravě bych vyhrál bitvu na Issu, udělal bych se císařem Východu a vrátil se do Paříže přes Cařihrad.“ Junot poznamenal, že Vídeň je konec konců na cestě do Cařihradu a že armáda ještě nikdy neprokazovala tolik nadšení. Na to Mouton odpověděl, že jestli je armáda v předvečer bitvy tak bojechtivá, je to jen z naděje na konec války a návrat do Francie. A Císař mu dal za pravdu. Vstal a dodal: „Mezitím se, pánové, pojďme bít.“

V průběhu začínající noci ukáží přicházející zprávy, že se situace neustále vyvíjí: vypadá to, že nepřátelská armáda postupuje čím dál více k jihu. Pokaždé, když přijde zpráva od Davouta, dává vědět, že zítra bude mít na místě méně a méně sil. Za těchto podmínek se možnost útoku proti levému boku nepřítele snižuje. Obchvat ze severu, velká myšlenka, se zato jeví stále snazší.

A Napoleonův plán dozná hlubokých změn.

Jeho proklamace, jak víme diktovaná zvečera 30. listopadu, byla ihned rozšířena po celé armádě a vysvětlovala (poněkud předčasně) plán bitvy. Říkala:

„Naše postavení je skvělé a zatímco budou postupovat proti našim bateriím, chci zaútočit na jejich boky.“

V osm hodin večer 1. prosince, 10. frimairu, diktuje Napoleon tedy své „Obecné dispozice pro den 11. frimairu“, které bude později upravovat a doplňovat, přinejmenším ústními instrukcemi.

Pro začátek jsou tyto rozkazy velmi jednoduché: Císař chce nazítří svést bitvu. Dobře ví, že dalším stažením se vzad by získal čas a měl by k dispozici více jednotek. Ale snaží se využít chyby, které se právě dopouštějí spojenečtí generálové nepokrytým provedením svého manévru. On tedy naopak vysune vpřed svou armádu, která před rozedněním přejde Jiříkovický potok a, aniž by čekala, až nepřítel vypochoďuje „proti našim bateriím“, zaujme čistě ofenzivní postoj.

Jakmile nepřátelské masy opustí výšiny, francouzská armáda provede svůj obchvat. Proveďte to s „úsporou“ manévrující masy, podle oblíbeného postupu Fridricha II., tím, že proti nepříteli vypochoďuje stupňovitě, v *šikém uspořádání*.

Rozkazy říkaly: „Manévrem dne musí být *pochod* vpřed, stupňovitě s pravým křídlem vpředu.“

Takový postup na situaci skvěle pasuje, protože se přesně neví, kam až na severu dosahuje pravé křídlo nepřítel; to křídlo, jež chceme obchvátit k přemístění jádra francouzské armády *za* armádu ruskou.

Maršál Soult, který velí pravému křídlu³¹⁾, zahájí tento manévr kryt na pravém boku Davoutem. Na jeho levém křídle bude jeho pohyb následovat jádro francouzské armády ve stupňovité sestavě.

Aby byl tento obchvat co nejrozsáhlejší, Soult musí obsadit co nejvíce prostoru. Proto je třeba, aniž by na sebe upozornil předčasným pohybem, předejít tomu, aby jeho protivníci, bránili rozvinutí jeho divizí, což by mohli udělat, kdyby se zachytili na Jiříkovickém potoce.

„Nesmíme“, napsal Napoleon³²⁾, „nechat nepřítele zaujmout postavení příliš blízko Jiříkovic a Ponětovic, což by zabránilo armádě se zformovat. Protože útok, který Císař naplánoval, závisel především na rychlosti pochodu středu sestavy na Pratecké výšiny.“

Pozorně si znovu přečteme konec této věty: *útok... naplánovaný...*, ten skutečný, provedený masou určenou k manévru (levým křídlem), závisel na rychlosti *pochodu* na Pratecké výšiny.

Jinak řečeno: útok se skládal z přípravné operace zahájené Soultem opřené o překvapení, a z vlastního útoku provedeného jádrem armády do boku a týlu nepřítel.

Ale k dosažení překvapení je třeba skrýt před protivníkem změnu našeho záměru. Přesun útočných jednotek do výchozích postavení tedy proběhne na poslední chvíli a v tichosti. Určení muži budou až do rozbřesku udržovat ohně v ležení. V nových postaveních se přirozeně žádné ohně rozdělovat nebudou.

Soult bude mít své tři divize umístěné za potokem v sedm hodin ráno. Budou připravené k pochodu vpřed (v okolí Jiříkovic a Ponětovic).

U Lannesa Caffarelliho divize překročí Jiříkovický potok koncem noci (v sedm hodin) postaví se na úroveň divize Suchetovy, která jí uvolní polovinu svého dosavadního postavení. Tento V. armádní sbor bude mít levý bok krytý lehkým jezdecktvem generála Milhauda.

Lannes nechá postavit mosty mezi silnicí a Jiříkovicemi; nepochybně je to příprava na rychlý přechod záloh na levý břeh, kde podpoří hlavní útok. Tyto zálohy budou rozmístěny následovně:

Duroc³³⁾ s granátníky se vysune oproti své současné pozici mírně vpřed, jeho levé křídlo bude za Caffarellim. Nechá prozkoumat přechody přes potok použité Soultem.

³¹⁾ Bernadotte a Murat tvoří střed. Lannes velí levému křídlu. Boky kryjí: vpravo Davout, vlevo Fauconnetova lehká jezdecká brigáda. Císařská garda a granátníci tvoří jádro záloh.

³²⁾ Poznámky ke Stutterheimově relaci.

Murat s těžkým jezdeckem a dragouny bude připraven v sedm hodin překročit potok za Lannesem, aby se postavil na pravé křídlo tohoto maršála, jakmile Soult vyrazí vpřed.
Bernadotte bude muset být ve stejnou chvíli se svými dvěma divizemi na úrovni hlavního stanu, přesně v místě, jež nyní zaujímá Caffarelliho divize. Zde vyčká nových rozkazů.
Garda pod velením Bessièresa zůstane seskupena za návrším bivaku.
Na druhé straně, zcela na pravém křídle, vyrazí Davout, jehož jednotky jsou ubytovány v Rajhradě, s těmi ze svých divizí, jež dorazí (divize Friant a dragounská divize Bourcier), v pět hodin ráno, aby se postavil na pravé křídlo Soultovi.

Tento dosti neurčitý rozkaz daný Davoutovi musel ale být doplněn ústními instrukcemi. Podle všeho měl tento maršál rozkaz přesunout se k Tuřanům a zmocnit se jich, předpokládalo se totiž, že tam nepřítel dorazí ještě před ním (tlakem na Soultovo pravé křídlo). Jeho hlášení³⁴⁾ říká, že Friantova divize se měla přesunout „k Tuřanům, odkud měla vyhnat nepřítele.“³⁵⁾

Je-li tomu skutečně tak, pak Napoleon v tuto chvíli stále ještě myslel na útok proti ruskému levému boku. Ale pro tento útok na jižní bok měl k dispozici jen slabé síly a byl by tedy pouze pomocný.

Poslední noc začíná, Zlatý potok.

Sotva je plán bitvy takto upřesněn, rozběhne se jeho další vývoj. Průzkum generála Margarona na nejjižnějším úseku totiž hlásí, že se nepřátelské jezdectvo zmocnilo Újezda a ohrožuje oblast Sokolnice-Telnice. Pomýšleli snad spojenci na ještě širší obchvat, než jsme předpokládali? Je to dost možné. Tato otázka nebyla důležitá, když jsme věřili, že Davout bude mít k dispozici dostatečné síly. Nyní se stává znepokojující, protože se dozvídáme, že z jeho jediné pěší divize (Friantovy) se do Rajhradu dostalo jen několik stovek mužů³⁶⁾.

Za těchto podmínek nemůže být samozřejmě o útoku na spojenecký levý bok řeči. Není také možné přijmout boj na místě tak nevhodném k obraně, jako je tuřanská planina.

A konečně, protože budeme mít před nimi tak slabé síly, Rusové nesmějí získat dojem, že se dostali do našeho týlu, než pocítí, že my stojíme na jejich vlastní ústupové linii.

V údolí Zlatého potoka, kde rybníky, vesnice, vinice, příkopy a stromové tvoří linii pozoruhodně vhodnou k obraně, se tedy budeme bez pomýšlení na ústup snažit udržet a alespoň nějaký čas protivníka zadržet. Poté, jakmile bude nepřátelská armáda vázána tímto střetem, Soult se svým levým křídlem překvapivě obsadí Pratecké výšiny. Tak tedy, ale jediné tak, naše k manévru určené formace provedou svůj obchvat.

V důsledku toho první Soultovy rozkazy zahájí obecný posun armády směrem k jihu podél Zlatého potoka.

Vandammova divize překročí potok u Jiříkovic, jak bylo zamýšleno. Ale „vyčká zde nových rozkazů, aby vyrazila vpřed.“

Saint-Hilairova divize oproti Císařovým „Obecným dispozicím“ bez nových rozkazů potok nepřekročí.

Legrandova divize se okamžitě přesune více k jihu a roztáhne se až ke Kobylnicím.

A konečně Margaronova brigáda neopustí Sokolnice před 6. hodinou ráno, aby je mohl obsadit Davout.

³³⁾ Oudinot, ač zraněný, se bude dožadovat velení svých granátníků v bitvě. Durocovi však bude ponecháno velení jedné části této formace, jež mu byla dočasně svěřena – pravděpodobně čistě ze zdvořilosti.

³⁴⁾ Z 15. frimairu (6. prosince, pozn. překl.)

³⁵⁾ Davout dodává, že „ji měl následně směřovat na Sokolnice“. Ale jistě se zde dopustil omylu, takový pohyb by byl podivný. Teprve nazítří ráno, ve chvíli, kdy již pochodoval k Tuřanům, dostal rozkaz zamířit k Sokolnicím (viz dále). Měl-li již od 1. prosince určen nějaký druhý cíl, nemohlo to být nic jiného než Kobylnice, protože měl dosáhnout „pravého křídla maršála Soula.“

³⁶⁾ Skupinky opozdílů se budou k divizi přidávat celou noc, a ta tak k 6. hodině nakonec vyrazí se 3300 muži.

Zatímco jsou jeho rozkazy prováděny³⁷⁾, Napoleon nezůstává nečinný. K deváté hodině večerní opustí pěšky a pouze v doprovodu několika ordonančních důstojníků hlavní stan, aby za všeobecného nadšení obešel ležení: zítra je první výročí korunovace. Během této malé oslavy se však z jihu ozve palba z pušek, která neumlká a Císaře zneklidní. Odešle tím směrem několik důstojníků, aby se pokusili zjistit, co se děje. Savaryho pošle „až na místo dotyku mezi Legrandovou a Friantovou divizí“ (tj. mezi Soultem a Davoutem). Navázání tohoto dotyku je zcela zřejmě předmětem vážných obav.

Savary zjišťuje, že rakouští husaři vyhnali z Telnice těch několik tirajérů, kteří tam byli umístěni. Jakmile o tom byl generál Legrand zpraven, vydal rozkaz vesnici dobýt zpět jedním batalionem³⁸⁾. Ale Savary přiváží mnohem důležitější zprávu a když se o půlnoci vrací do Císařova ležení, vzbudí jej, aby mu sdělil, že mezi Újezdem a Telnicí je početný nepřátelský sbor zahrnující nejen jezdeckto, ale také pěchotu.

„Již nesmíme váhat,“ prohlásí Císař, „zítra musíme svést bitvu, již není pochyb o nesprávných záměrech, které vedou generály této armády³⁹⁾.“

Již není pochyb. Má jich tak málo, že je až nepříjemně překvapen tímto nepředpokládaným roztažením čela nepřátelské armády.

Kam až se tedy roztáhne tento obchvat? Je třeba to vědět. Napoleon tedy pošle pro Soulta, aby spolu prozkoumali situaci. Současně s dalším zvýrazněním posunu své sestavy směrem k jihu mu posílá rozkaz obsadit silou a okamžitě vesnici Telnice a hlavně Sokolnice. „Plán bitvy vyžaduje, aby se nepřítel těchto vesnic nezmocnil, dokud nedorazíme na Pratecké výšiny.“ (oficiální relace).

Při čekání na Soulta pak Císař ulehne na slámu a usne. Ale jakmile maršál dorazí, vsednou na koně a vyjedou na průzkum.

Poslední noc končí; velká chyba od Slavkova.

Noc je krásná, jasná, svítí měsíc. Ohně ležení ozařují oblohu. Jsou téměř tři hodiny ráno, když Napoleon přijíždí do Jiříkovic. Panuje zde klid. Ale velitelé předsunutých postavení odpovídají, že po celou noc bylo slyšet po zmrzlé půdě se směrem k jihu přesunující nepřátelské kolony. Jak říkali, hluk pochodu před chvílí ustal. Ale „až do dvou hodin ráno bylo slyšet pochodovat jednotky, které směřovaly k vlastnímu levému křídlu,⁴⁰⁾ ohně ležení se tím pádem roztáhly tímto směrem.“

Než se podíváme na to, jak si mohl Napoleon tyto informace vykládat, připomeňme, že jsme v Jiříkovicích a podívejme se, kde tato vesnice leží. Můžeme konstatovat, že se tato zpráva o pochodu jednotek k jihu nemůže vztahovat na celou spojeneckou armádu. Týká se jen těch jednotek, které mohly projít před Jiříkovicemi, tj. těch, které byly severně od tohoto místa, těch, které byly v oblasti císařské silnice, těch, které znepokojovaly Napoleona, protože mohly obchvat ze severu učinit výrazně obtížnějším.

Jakoby na to čekal, Císař tedy vyvozuje, že se tyto jednotky přesunuly k jihu. A že v důsledku toho byly výšiny u vsi Kruh před santonským předmostím víceméně nepřítelem opuštěny.

Tento pohled, který si na situaci nepřítele na tomto úseku Napoleon se svým náčelníkem štábu udělají, najdeme v relaci o bitvě sepsané o několik měsíců později:

³⁷⁾ Říkáme, aniž bychom měli k dispozici věcné důkazy, že to jsou rozkazy, protože nemůžeme věřit, že by Soult takto jednal ze své vlastní pravomoci, proti formálním zadáním „Obecných dispozic“.

³⁸⁾ 1. batalionem 3. řadového pluku. Nepřítel měl znovu zaútočit ke druhé hodině ráno, ale narazil na silný odpor a stáhl se.

³⁹⁾ Oficiální relace.

⁴⁰⁾ Oficiální relace dodává: „tj. k Telnici a Sokolnicím.“ Ale je zcela zřejmé, že se zde jedná o dovysvětlení. Velitelé předsunutých postavení u Jiříkovic mohli hlásit jen to, co slyšeli před sebou.

„Nepřítel na svém pravém křídle a proti Santonu ponechal mezi silnici a kopcem jen málo sil. Pět či šest eskadron podporovaných několika děly maskovalo jeho postavení za úvozem a v pláni před ním měl sotva pár odloučených jednotek. Rusové měli nicméně na tomto pravém křídle četné síly, jejichž nejzazší část se táhla až k Pozořicím (*sic*), kde postavili silnou baterii. Tu ale bočním pohybem *posléze přemístili* proto, aby obešli naši pravou stranu a zablokovali silnici na Vídeň, což prováděli tak očividně, jako by nám chtěli svoje záměry sdělit.“

Napoleon si přece jen chtěl ověřit, že se nemýlí. Zkusí proto na tyto výšiny vyjet, bylo by tak zajímavé jet osobně prozkoumat ohně nepřátel a upřesnit si tak představu o situaci! Je to marné. Dokonce narazí na kozáckou hlídku a musí se v rychlosti stáhnout zpět do svých linií. Vráť se tedy do svého ležení, aniž by v průzkumu pokračoval.

Toto je dáno:

1° Je třeba očekávat nepřátelský útok jižněji, než se původně předpokládalo.⁴¹⁾

2° Před santonským předmostím nezůstává z nepřátelských sil nic či skoro nic.

V důsledku těchto dvou myšlenek se Napoleon rozhodne pro nové dispozice a zdůrazní posun své sestavy více k jihu.

1° U IV. armádního sboru první rozkaz nařídí Saint-Hilairově divizi překročit potok v Ponětovicích, namísto aby jej překračovala za Vandammem v Jiříkovicích. Ty části Legrandovy divize, které jsou ještě k dispozici (tj. ty, kterým nebyly svěřeny obranné úkoly), zůstanou ve druhé linii, tj. v záloze.

Druhý rozkaz pošle tyto jednotky do údolí potoka v Kobylnicích roztáhnout se podél něj až k Sokolnicím. Navíc předepíše „neopouštět Telnici a Sokolnice před příchodem maršála Davouta.“ Divize Legrand bude nakonec roztažena od Kobylnic k Telnici, Levasseurova brigáda v první z těchto vesnic, Merleho brigáda na jihu⁴²⁾. Celý Soultův sbor je tak rozmístěn od Jiříkovic po Zlatém potoce, jeho součásti se podél potoka směrem k jihu tenčí až k Telnici⁴³⁾.

2° Na ránem spatříme I. armádní sbor pochodující směrem k jihu k Jiříkovicím, aby zde přešel potok za Vandammem.

3° Za těchto podmínek za sebou Lannes již nemá ony mocné zálohy, které měly podpořit jeho akci. Ale již je ani nepotřebuje... protože už by před jeho postavením neměl být silnější nepřítel.

Ve skutečnosti je však Bagration stále zde, na císařské silnici, se všemi silami, maskován svým jezdectvem a terénem. Překazí tím Napoleonovy předpoklady, zmaří jeho bitevní plán.

Den 11. frimairu, rok 14.

Za rozednění je Císař na kopci, kde nocoval, odpočatý, s obnovenými silami, jistě vzrušený, ale plný sebedůvěry. Nemanévroval nepřítel přesně tak, jak to on předpokládal? Vsedne na jednoho ze svých arabských koní, kterého má raději než ostatní. Je obklopen svými maršály, které svolal na půl osmou, aby jim vydal definitivní rozkazy, podle pohybů, které by v noci provedl nepřítel.

Z této výtečně vybrané pozice býval mohl být vidět celý prostor útoku. Ale obě armády ukrývá hustá mlha, není vidět nic. Vzhledem ke vzdálenosti a zvlnění terénu také mohou jen díky jízdám spojkám přicházet informace o tom, co se děje na jihu, tedy v oblasti, kde se

⁴¹⁾ Před rozbřeskem bude ještě Savary poslán ke generálu Legrandovi pro více informací v tomto směru.

⁴²⁾ Noční události vedly k umístění značných sil do Telnice, včetně celého 3. řadového pluku. Za rozbřesku byl pak 26. lehký pluk nasměrován na Sokolnice.

⁴³⁾ Bahnitá a neprostupná oblast mezi Kobylnicemi a Sokolnicemi byla ponechána prázdná.

budeme bránit, kde zcela jistě bitva začne. Jedna z prvních věcí, které Napoleon po probuzení také udělal, bylo vyslání Savaryho získat informace o situaci na krajním pravém křídle.

Za rozbřesku začaly u Telnice padat výstřely z pušek, brzy velmi zintenzívněly a posléze se přidala i kanonáda. To se spojenci v půl sedmé ráno dali do pohybu a pokusili se prolomit obranu na dolním toku Zlatého potoka.

Chvilí před osmou hodinou se objevuje Slunce. Rozpouští mlhu na výšinách, ale na planinu ještě nedosáhne. Pratecké výšiny se tedy zcela odhalí Císařovým očím⁴⁴⁾, zatímco jeho jednotky zůstávají skryté. Vše jde tedy dobře, výšiny jsou „opuštěny“, ale nic nás netlačí, protože Rusové naše divize nemohou vidět. Bude lepší počkat, až bude vskutku jádro nepřátelských sil nasazeno v nížině u Telnice.

Napoleon vydá své poslední rozkazy. Protože je situace tak jasná, nejprve uvede své jednotky, jež byly dosud staženy v záloze, do pohybu Bernadotte. Zamíří k jihu a postaví je na linii. Soult, který zůstává u Císaře spolu s Lannesem a Muratem, je netrpělivý a nejraději by zahájil akci. Ale Císař ho uklidňuje, jde přece o pouhé obsazení opuštěných Prateckých výšin?

„Kolik potřebujete času,“ zeptá se ho, „abyste se se svými divizemi dostal na Pratecké výšiny?“

„Méně než dvacet minut.“

„V tom případě ještě čtvrt hodiny počkejme.“

Chvilí po osmé hodině přijíždí z pravého křídla pobočník a žádá posily: masa 40 až 50 000 mužů chce prorazit obranu u Sokolnic a Telnice.

Posily? Ale ne! Císař se o tyto vesnice pro teď již nezajímá. Naproti tomu ho, a to velice, zajímá informace, kterou mu pobočník přináší: nyní je již nejméně polovina spojenecké armády v nížině u Telnice. Již není třeba čekat: jeho ruka se zvedá, pohled, slovo, znamení rukou a tři maršálové tryskem odjíždějí. Celá linie od Ponětovic po Santon se brzy pohne vpřed, jak bylo předpokládáno, k tomu – okolnosti přejí překvapení – byla dlouho kryta mlhou.

Po zmrzlých svazích se Saint-Hilairova divize velmi rychle dostane do okolí Práce, kde narazí na nepřítele. Zatímco je zahájen boj, na jejím levém křídle stojí stažená Vandammova divize, připravena na jakoukoli eventualitu.

K deváté hodině divize Drouta d'Erlon^(*) dorazí na Vandammovu úroveň. Je součástí I. armádního sboru (Benadotte), který tak bude moci chránit Soultovo levé křídlo. Vandamme tedy vyrazí do boje. Aby se zmocnil kopce před sebou, napadne jej čelně (4. řadovým plukem) a provede obchvat ze severu (24. lehkým plukem). Po dlouhém vzdoru se nepřítel (Rakušané ze 4. kolony) konečně stáhne, aby se za hranou návrší znovu uspořádal. Vandammovy jednotky jsou tedy na výšině, Napoleon opustí své postavení a urychleně se vydává v jejich stopách. Část záloh (Oudinotovi granátníci a Císařská garda) jej následují.

Abychom rozuměli dalšímu průběhu bitvy, je třeba vědět, co se mezitím dělo na spojenecké straně.

Nejprve připomeňme že, aby chránili svůj boční přesun, ponechali na olomoucké cestě čelem k Lannesovi oněch 12 batalionů a 40 eskadron knížete Bagrationa. (To je podstatný rozdíl oproti pěti či šesti eskadronám bez pěchoty, o nichž bude hovořit Berthier v jedné z pasáží své relace.)

⁴⁴⁾ „Vyprázdňené od onoho obrovského množství vojáků, kteří tam strávili noc“, říká oficiální relace. Ve skutečnosti „jádro“ spojeneckých sil nenocovalo na výšinách, ale na východních svazích, které nejsou samozřejmě z místa Napoleonova ležení vidět. Velká část těchto sil zde stále byla ještě v osm hodin (viz dále), ale nebyla vidět (což potvrdí Napoleon svou chybou).

^(*) Divizní generál Jean-Baptiste Drouet se stal hrabětem z Erlonu až 28. ledna 1809 (pozn. překl.).

Připomeňme také, že pohyb převracející uspořádání pěti kolon tvořících jádro armády nebyl dokončen.

V půl sedmé vypochoďovala 1. kolona a chvíli se již silně zapojila do boje na Zlatém potoce. Pokud jde o 2. kolonu, tu zdržela část jezdeckva⁴⁵⁾, která omylem k šesté hodině ráno zaujala pozice v oblasti ležení této kolony. Když se pak vydala na pochod, v sedm hodin, byla přetnuta stejným jezdeckvem, které s přibývajícím světlem poznalo svou chybu a chtělo se dostat do sobě určeného postavení. Nakonec rozezlený velitel této kolony sám přetřel jezdeckvu cestu, ale měl již hodinu zpoždění a, když dorazil k Sokolnicím, 26. lehký pluk již byl čtvrt hodiny v pozici za přechodem přes potok.

To nebylo nic proti tomu, co se dělo severněji. 4. kolona musela dát přednost v přechodu přes Pratecké výšiny 3. koloně, která měla ležení před ní. 3. kolona vyrazila se zpožděním, takže 4. kolona, která měla vyrazit v půl osmé, vyrazila se zpožděním až v půl deváté. Navíc vyrazila neuspořádaně, bez předvoje, bez průzkumu⁴⁶⁾, bez nabitých zbraní a dokonce dříve, než byla celá shromážděna. Kutuzov byl svědkem této smutné podívané, kolonu zastavil a nařídil dvěma bataliony obsadit Ponětovice, aby tak chránily pravý bok kolony.

Ale jakmile tyto dva bataliony prošly k 9. hodině Prací, padly na Soultovy jednotky, o jejich příchodu neměly potuchy. Zachytily se tedy ve vsi, aniž by však mohly Francouze, kteří tyto slabé síly obešli, zastavit. Ti dosáhli výšin, zahájili vražednou palbu na 4. kolonu a dosáhli toho, jak jsme viděli, že ji odrazili na svahy a smetli z výšin.

To není vše. Spojenecké jezdeckvo (5. kolona) pod knížetem z Liechtensteinu se muselo přemístit k Blažovicím, aby spojilo jádro sil s Bagrationovým sborem. Bylo ale zprvu zpožděno omylem své ruské části, omylem jehož tragické důsledky jsme již popsali, následně ještě 3. a 4. kolonou, jejichž ležení mu stála v cestě. Také ono tedy dorazilo do míst, kde se mělo rozvinout, až po francouzských jednotkách.

V mezeře, kterou toto jezdeckvo zanechalo na pravém křídle 4. kolony, se ruská garda, která se v poklidu přesouvala ze Slavkova na Blažovice, aby zde vytvořila hlavní zálohy, ocitla z čista jasna v první linii. Propojená s Bagrationovým levým křídlem byla zatažená do bojů, aniž by kdokoli z ní rozuměl tomu, co se dělo. Ještěže kníže z Liechtensteinu pokrýl levý bok tohoto uskupení Bagrationa s gardou, Murat jej již ohrožoval. Lichtenstein tak ale nemohl plnit svůj úkol pojit Bagrationa s jádrem sil, který mu byl svěřen.

Francouzský útok tak mezerou ponechanou 4. a 5. kolonou mezi uskupením Bagrationa a gardy na jedné a třemi kolonami tlačícími se proti obraně na Zlatém potoce na druhé straně postupoval velmi snadno a velmi rychle.

Naproti tomu zamýšlený obchvat na severu nenastal, protože útok zde narazil na nepředpokládaný odpor. Je zde totiž Bagration, a ten se bít umí.

Taková je obecně nová situace, v závislosti na níž bude Napoleon řídit svou bitvu. Shrňme ji do třech slov: jeho plán neuspěl.

Dodejme k tomu následující upřesnění: na jihu se naše obranná linie po dlouhém odporu proti přesile stáhla. Davout vyrazil z Rajhradu mezi půl šestou a šestou ráno⁴⁷⁾, aby se přesunul k Tuřanům. Jak jsme již viděli, Napoleon se vzdal útoku na spojenecký levý bok. Podle posledního bitevního plánu musí jít Davout k Sokolnicím, aby přispěl k obraně na dolním toku Zlatého potoka. Jeden štábní důstojník mu k tomu vezl rozkaz, ale, protože u Tuřan nikoho neviděl, pokračoval v cestě až k Rebešovicím, kam dorazil ve stejnou chvíli

⁴⁵⁾ Ruští jezdcí.

⁴⁶⁾ Průzkum byl proveden ve směru na Kobylnice, ale na pravém boku žádný.

⁴⁷⁾ Měl vyrazit v pět hodin. Ale následně přiznal (A.G. Davoutova pozůstalost. Hlášení z 5. nivôse, 26. prosince) své zpoždění, jež se ostatně vysvětluje únavou Friantových mužů. Jádro Bourcierových dragounů vyrazilo za Friantovou divizí k šesté hodině.

jako Friantova divize. K osmé hodině se Davout, pochodující již v novém směru, dozví od jednoho důstojníka vyslaného generálem Margaronem, že Telnice je pod silným náporem nepřítele, zatímco Sokolnice – k níž ostatně směřuje, jak je mu řečeno, generál Legrand⁴⁸⁾ – ještě ne. Stočí tedy svou Friantovu divizi směrem na Telnici ve stopách jednoho dragounského pluku, který vyšle „tryskem“ zabránit nepříteli v postupu.

Ale, zatímco byl obnoven boj o Telnici, nepřítel vyrazí od Sokolnic, kde zatlačil síly generála Merleho. Davout v obavě, že bude odříznut od zbytku armády vyšle tedy Friantovu divizi proti této vesnici, která bude ještě několikrát dobyta a ztracena. Ale o to nešlo! Zásadní bylo, že nepřítel byl držen na Zlatém potoce, až dokud naše jednotky nedošly „na Pratecké výšiny a celá (ruská) armáda byla napadena z týlu.“⁴⁹⁾

Davout se zde udržel celý den, čímž překročí i to, v co se dalo rozumně doufat. Aby zabránil obchvatu, o který se Rusové snažili z jihu, nechá se Friantovu divizi⁵⁰⁾ postupně sunout podél Zlatého potoka. Večer bude na úrovni Měninského rybníka. Bude to dělat tak dobře, že Rusové nebudou moci proniknout hlouběji na západ. Zároveň však, což je nevýhodným důsledkem této heroické obrany, jakmile poznají svou porážku, budou moci vyvést ze sevření velkou část svých sil.

Napoleon, který toho pravděpodobně dost litoval, tvrdil, že dal jednotkám na Zlatém potoce rozkaz nechat se nepřítelem pronásledovat, aby jej zatáhly více na západ⁵¹⁾. Nevypadá to příliš pravděpodobně. Ale v jeho představě se nemohly slabé síly, které zde umístil, dlouho proti celé ruské armádě udržet. Zaujetí takového rozestavení bylo v důsledku stejné, jako kdyby jim nařídil stáhnout se.

Každopádně je jisté, že, když chtěl podpořit pravé křídlo, poslal Durocovy granátníky nikoli na Zlatý potok, ale na tuňanskou planinu. Bylo čistě Durocovou osobní iniciativou, když viděl ruský postup na našem pravém křídle, opustit výšinu, na níž ho koncem dopoledne přivedl Císařův pobočník Ségur, a podpořit Davouta.

Nakonec to bude ale na výšinách severovýchodně od Práce, kde se bude rozhodovat o výsledku dne.

Kutuzov velmi dobře pochopil Napoleonem zamýšlený manévr, jak sděluje jeho oficiální hlášení: „Viděl jsem, že nepřítelevým záměrem bylo obsadit výšiny, jež se nacházely za námi a napadnout nás z týlu poté, co by nám přeťal ústup.“ Nelze to říci lépe. Právě proti nevhodně zanedbaným výšinám nyní Kutuzov vrhá zuřivé útoky. Nejprve 4. kolonu, pak gardu. Na výšinách, od té doby slavných, se francouzská armáda drží jako přikovaná; jakmile ztratí pozici, následuje protiútok k jejímu znovudobytí.

K jedenácté hodině opustí naší palbou tvrdě zkoušená 4. kolona partii a stáhne se směrem k jihovýchodu na Hostěrádky, kde se zachytí. V poledne vnese poslední útok vedený ruskou císařskou gardou a Lichtensteinovým jezdeckvem mezi naše bataliony vážný zmatek. Ale včasný zásah gardového jezdeckva pod Rappovým velením definitivně zvrátí vývoj událostí na výšinách v náš prospěch.

Pratecké výšiny jsou naše. V nepřátelské frontě zeje trhлина.

⁴⁸⁾ Legrand skutečně osobně vyrazil z Kybylnic v půl osmé směrem k jihu (chtěl jet k Telnici) v doprovodu generála Merleho, ale byl následován pouze 26. lehkým plukem.

Generál Lefebvre zůstal před Kobylnicemi s 18. a 75. řadovým plukem, k nimž byli přiřazeni korsičtí tirajéri.

⁴⁹⁾ Poznámka E ke Kutuzovovu hlášení.

⁵⁰⁾ Krytou zprava Bourcierovými dragouny.

⁵¹⁾ „Tyto jednotky tvořily pozorovací sbor (*corps d'observation*), který byl uzpůsoben jinak než armáda a měl rozkaz držet vesnice, zastavit postup nepřítele, dokud nezazní z Prateckých výšin kanón a celá nepřátelská armáda nebude napadena z týlu. Následně se nechat pronásledovat nepřítelem, aby jej vlákal dále a učinil tak jeho zkázu jistější.“ (Poznámka E ke Kutuzovově hlášení.)

Právě rozvinutím této nečekané situace improvizovaným manévrem změní Napoleon obtížně dosažené vítězství v zářný triumf.

Aby se kryl proti ruským silám, jež byly odhaleny na severu a pokračovaly v odporu proti Lannesovi a Muratovu obchvatu, ponechává na Prateckých výšinách Oudinotovy granátníky.

Poté se bude snažit obklíčit pokud ne celou spojeneckou armádu alespoň tedy ty nepřátelské kolony, které jsou zataženy do boje na Zlatém potoce.

Soult zahájí manévry vržením Vandammovy divize do pravého boku jednotek, proti nimž bojuje Saint-Hilaire. Poté již celý Soultův sbor (*) zamíří směrem na jihozápad, do boku a týlu spojeneckých kolon, které stále ještě zadržuje Davout.⁵²⁾ A nakonec, aby podpořil Soultův pohyb, Napoleon se přesune za ním se gardovou pěchotou⁵³⁾ a dělostřelectvem. Současně, aby tento obchvat prodloužil (stále stejný záměr!), vrhne Bernadotta na východní okraj návrší a pošle Lannesovi rozkaz zesílit svůj útok.

Rusové jsou tak na Zlatém potoce napadeni ze dvou stran. Nějaký čas vzdorují. Pak náhle následuje zmatek a úprk. Tisíce mužů jsou donuceni složit zbraně. Ostatní se stahují v hrozivém nepořádku do oblasti napůl zamrzlých rybníků, kde je jim k dispozici jen málo průchodů, z toho jen jedna kamenitá cesta – cesta na Újezd. Navíc se z hrany návrší na tyto průchody zaměřilo gardové dělostřelectvo.⁵⁴⁾

Tentokrát je „zářivé“ vítězství naše, ač „kanón stále hřmí při pronásledování zbytků nepřátelských armád“. Náčelník hlavního stanu po boku Císaře na kopci jižně od Prace, pozoruje toto divadlo, sesedne z koně, aby nadiktoval dopis Talleyrandovi, v němž mu oznamuje „nejslavnější bitvu vyhranou Císařem Napoleonem.“ Je půl druhé odpoledne. Bitevní pole u Slavkova vstoupilo do Dějin.⁵⁵⁾

Vítězství na jihu bylo od této chvíle úplné.

Naproti tomu na středním úseku zpoždění 4. spojenecké kolony, které usnadnilo obchvat tří prvních, tuto kolonu před podobnou pohromou zachránilo. Umožnilo jí opustit bitevní pole. Zde byl tedy úspěch jen částečný.

Na severu byla situace dlouho na vážkách. Nepřítel dokonce v jednu chvíli obsadil Tvarožnou. Poté, co francouzské levé křídlo odolalo, dalo se do pohybu a nezastavitelně, ale mnohem pomaleji, než Napoleon zamýšlel, postupovalo vpřed. Přesto se situace v jednu chvíli mění: Caffarelli dosáhl svým pravým křídlem výšin u Kruhu a vrhl vpřed své levé křídlo. Lannes okamžitě vysunul Suchetovu divizi na výšiny u Pozořic.⁵⁶⁾ Konečně! Tolik očekávaný obchvat bude proveden, Císařův plán bude realizován. Bagration cítící nebezpečí se tedy urychleně, bez rozkazu a bez zpráv od zbytku armády, ke druhé hodině odpoledne velmi umě odpoutá, stočí své čelo postupně ke třem pozicím a bubnuje na ústup na Rousínov. Lannes se, překvapený tímto náhlým ústupem a pod dojmem účinného zásahu dvou rakouských dvanáctiliberních baterií, které dorazily od Olomouce, a s nedostatkem informací o tom, co se děje na pravém křídle⁵⁷⁾, rozhodne nepřítele nepronásledovat a zastaví. Ve čtyři

(*) Samozřejmě bez Legrandovy divize (pozn. překl.).

⁵²⁾ Současně Levasseurova brigáda Legrandovy divize vyrazí od Kobylnic proti nepřátelské koloně, která se snaží postavit tomuto Soultovu pohybu.

⁵³⁾ Která nakonec nebude nasazena.

⁵⁴⁾ Zdá se zbytečně vracet se k legendě... 20 000 v rybnících utopených Rusů. Legendě, která má kořeny v „Bulletinu Velké armády“, který oznamoval vítězství. Následující bulletin již byl skromnější. Davout podle informací získaných na místě odhadl počet utopených na 10, nejvýš 20. Po seriózních výzkumech se soudí, že i tento odhad byl příliš velký.

⁵⁵⁾ Tento dopis byl zakoupen Národní knihovnou při prodeji Berthierových dokumentů (Londýn, 1938).

Talleyrand byl právě ve Vídni a vedl zde významná diplomatická jednání.

⁵⁶⁾ Viz Muratovo hlášení.

⁵⁷⁾ Bylo dokonce napsáno, že dostal rozkaz nepostupovat za Pozořickou poštu.

hodiny dostane Bagration rozkaz stáhnout se na Slavkov, což provede a přikryje přitom únik spojenecké armády.

V půl páté palba po celé linii ustala. Večer byla fronta francouzské armády vytýčena Telicí, Litavou a Rousínovem. Spojenecká armáda ustupovala pod mrznoucím deštěm, který začal ve tři hodiny odpoledne. Odříznuta od Olomoucké linie hrozbou, kterou představoval Lannesův postup, ustupovala po cestě do Uher⁵⁸⁾. Ve velkém nepořádku, ale – toho si povšimněme – jako jeden celek.

Mezitím Císař projížděl černou nocí bitevním polem a dojel k desáté hodině večer na Pozořickou poštu, do chatrného stavení, v němž se na noc usídlil. Byl krajně unavený, ale zcela zřejmě spokojený a ve skvělé náladě.

Jeden ruský generál⁵⁹⁾ popsal, čím bylo jeho vítězství: „Již jsem viděl několik ztracených bitev, ale možnost takové prohry mě nikdy nenapadla... Bylo by třeba být svědkem zmatku, který vládl při našem ústupu, aby si o tom člověk mohl udělat představu... Vše bylo pomíchané a popletené. Vojáci zahazovali pušky a neposlouchali ani své důstojníky, ani generály. Ti na ně křičeli, ale zcela zbytečně, a prchali stejně jako oni... Most (v Újezdě) byl prolomen rakouským kanónem, než jsem jej mohl přejít. Nechal jsem tam svého koně... a přidal jsem se k prchajícím. Pochodovali, či spíše utíkali jsme nocí... Vše prchalo po velké cestě, vše bylo pomícháno a nikdo neměl nic k jídlu... nikde jsme se nezastavovali. Urazili jsme asi osm mil⁶⁰⁾ za 40 hodin. A za celý ten dlouhý čas nedostalo mnoho důstojníků a vojáků nic k jídlu.“

Neúspěch byl pro Rakušany, a především pro Rusy, příliš bolestný. Byli odříznuti od jediné vhodné ústupové linie, na sever. Zároveň věřili, že také ústup na jih⁶¹⁾ jim byl odříznut. Vzápětí žádali mír. Napoleon tomu byl sám velmi rád, protože nemusel nepřítele znovu pronásledovat, což by jej jen více vzdalovalo od Francie. Pokud jde o Prusy, ti si oddechli, jak si dovedeme představit, že do věcí dosud nezasáhli.

Směr ústupu zvolený spojenci si zaslouží pozornost, protože je v přímém vztahu s obecným plánem moravského tažení. Někteří spojenečtí generálové (jako Stutterheim) totiž tvrdili, že se jejich armáda stahovala do Uher, protože zásobování v olomouckém kraji se ukázalo obtížným. Na to Napoleon z jedné strany a Langeron z druhé odpověděli tímto způsobem:

NAPOLEON – „Bylo by směšné tvrdit, že by ruská armáda bez dělostřelectva, bez zavazadel, bez proviantu dala přednost bočnímu ústupu, který hrozil jejím obklíčením francouzskou armádou, před ústupem na Olomouc. Ale během dne přišla o svou operační linii, císařskou silnici na Olomouc.“

LANGERON – „Byli jsme zahnáni a ve zmatku vrženi na cestu do Uher, protože byla naše operační linie přetnuta, ne proto, že bychom to chtěli.“ A v narážce na výše uvedenou Napoleonovu poznámku dodal: „Francouzský pozorovatel má v tomto naprostou pravdu.“

Takový byl pamětihodný den 11. frimairu roku 14.

Bitva neproběhla, jak jsme viděli, podle Císařova plánu. Ten nečekal, že nepřítel bude „pochodovat proti našim bateriím“. Nemohl „nechat zaútočit na jejich boky“, ani na pravý, dokonce ani na levý. Dosáhnout stočení čela armády směrem k jihu, jež mělo být vyvrcholením „plánu moravského tažení“ a zcela mu vydat rakousko-ruskou armádu, mohl dosáhnout jen částečně.

⁵⁸⁾ Jak říkali Rusové, tato cesta byla určena za ústupovou linii pro případ vážného neúspěchu.

⁵⁹⁾ Hrabě Langeron velící 2. koloně.

⁶⁰⁾ Jedná se o německou míli odpovídající zhruba 7 kilometrům..

⁶¹⁾ Byl jim naznačen Gudinovi nařízený pohyb, který jim měl odříznout cestu do Uher a jehož nebezpečnost byla zveličena

On se jen, byť postupoval podle určujícího záměru, neopájel snahou o realizaci předpojatého manévru, který se kvůli dispozicím zaujatým nepřátelskými generály ukázal být obtížným. Neboť ti se, navzdory tomu, co si Napoleon myslel, nedopustili „principiálních chyb“. Dopustili se však vážných chyb při provádění svých záměrů s podobně vážnými důsledky. Na této bitvě je pozoruhodný způsob, jakým Napoleon uměl nepředvídané situace využít, namísto toho, aby jí nechal zaskočit.

Zmýlil se ve svých hypotézách, ale bitvu určil. Neměli bychom mu vzdát hold právě za toto? A snížíme snad jeho slávu, řekneme-li, že operace svěřená IV. sboru z kraje odpoledne v týlu kolon bojujících v údolí Zlatého potoka, operace geniální a rozhodující, byť dílčí, byla improvizací?

Soultův „útok“ po svazích Prateckého návrší byl bez pochyby nejpozoruhodnější částí dne 11. frimairu. Byl veden s úžasnou smělostí, byl skvěle provedený a právem se stal legendárním. Hrál přitom jinou úlohu, než tu, která mu byla určena. Podle mnohých zajistil vítězství. Ale s 20 bataliony z celkových 100 batalionů a 100 eskadron (francouzské armády) nebyl celou bitvou.

Nejlepší předpovědi jsou ty, jež se činí po události.

Na konci tohoto příběhu musíme konstatovat, že ani z daleka není ve shodě s těmi, jež mu předcházely. Zejména s tím, který všechny inspiroval: oficiální relací o bitvě.

Pokud jde o tuto relaci, má to své vysvětlení: je to císařská propaganda, nemůže být ničím jiným než legendárním příběhem.⁶²⁾ Protože široká veřejnost by neoslavovala ani velké vynálezy ani velká vítězství, kdyby jí nebyly prezentovány formou pohádek.

Historie posvětila legendu o tomto útoku na střed protivníka určeného k rozražení nepřátelské armády na dvě části. Útok oznámený jednotkám v předvečer bitvy a nazítří realizovaný s úplným úspěchem.

Několik historiků si přesto všimlo, že tento příběh má slabá místa.

Maršál Foch jistě věřil slavkovské legendě, ale chápal, že nemohlo jít o rozražení rakousko-ruské armády na dvě části. Mezi jinými slavnými útoky zmínil ten proti Prateckým výšinám a začátkem července 1915 v poznámce určené Nejvyššímu stanu⁶³⁾: „Když Napoleon připravuje útok na střed, jeho taktickým cílem se nezdá být proražení nepřátelské linie skrz na skrz, rozražení na dvě části (nikdy to takticky neprovedl),...“

Colin a Alombert⁶⁴⁾ prohlásili, že se cítí „málo obeznámeni s formou útoku plánovaného Císařem večer 1. prosince.“ Tito historikové prohlásili, že: „je jisté, že se ještě nejednalo o proražení středu spojenecké armády.“ Byli přesvědčeni, že Napoleon nazítří „chtěl vrazit svou armádu coby klín do spojeneckého středu“, aby nepřátelskou sestavu rozdělil na dvě.

Přesto je tento manévr nechává na pochybách. Ohledně ranní mlhy z 2. prosince 1805 dodávají: „Zbaveny této ochranné mlhy, divize IV. sboru by se nemohly shromáždit před Ponětovicemi a Jiříkovicemi, aniž by byly spatřeny. Z toho tedy byl učiněn Císařem zamýšlený manévr.“

Opravdu, Napoleon by postavil svůj manévr na nějaké nespolehlivé mlze?

Henri Bidou byl také přesvědčený o „nejslavnějším rozkaze všech dob: zatímco budou pochodovat, aby obešli mé pravé křídlo, nastaví mi bok.“ Navštívil bojiště u Slavkova, prohlédl si terén, a ničemu už nerozuměl. Napsal: „Protivníkovi stačilo uhodnout Napoleonův

⁶²⁾ Berthier to doznal, když posílal Napoleonovi (1. července 1806) první relaci o bitvě a napsal: „Relace a nákresy jsou v dokonalé shodě s bulletinem“ (Velké armády)!

⁶³⁾ „Nepodepsaná poznámka, ale celá psaná rukou generála (sic) Focha“ (Les Armées Françaises dans la Grande Guerre. Díl III. Přílohy, 2. svazek – příloha č. 819.).

⁶⁴⁾ Revue d'Histoire, 1907, 1. svazek, str. 304-308 a 498.

manévr, aby jej znemožnil... Ale aby se celá bitva vyvíjela jinak, stačilo by ještě méně, stačilo by, aby svítilo Slunce.“⁶⁵⁾

Opravdu, Napoleon by rozehrál svou bitvu na takové nejisté náhodě?

Bidou tomu nakonec nevěří a na závěr říká: „V Císařově mysli jistě existoval druhý plán pro případ, kdy by byl jeho manévr odhalen, kdyby svítilo Slunce, kdyby nepřítel odhalil francouzskou armádu v přehledném terénu a nesestoupil z výšin. Druhý plán... Císař si jeho tajemství odnesl do hrobu.“

Druhý plán,... který byl skutečný.

Čtenář si mohl povšimnout rozdílu mezi textem proklamace, který Napoleon adresoval jednotkám 9. frimairu večer, a textem, který se stal oficiálním.

První říká: „Naše postavení je skvělé a zatímco budou postupovat proti našim bateriím, chci zaútočit na jejich boky.“ (*Les positions que nous occupons sont formidables, et pendant qu'ils marcheront sur nos batteries, ils me présenteront le flanc.*)

Druhý: „Naše postavení je skvělé a zatímco budou pochodovat, aby obešli mé pravé křídlo, nastaví mi bok.“ (*Les positions que nous occupons sont formidables, et pendant qu'ils marcheront pour tourner ma droite, ils me présenteront le flanc.*)

První je jasný. Předpokládá bitvu s obranou na středu doplněnou bočním útokem obou křídel. Je to napoleonský styl v nejčistší podobě, dokonale odpovídá, jak jsme viděli, plánu z 9. frimairu. Jistě neodpovídá nijak tomu, co se odehrálo 2. prosince. Dokumenty, jež nám jej zprostředkovaly, jsou však bezpochyby autentické.

Existuje originál proklamace, jediný známý, adresovaný 9. frimairu „panu generálu Songisovi, 1. hlavnímu inspektoru, veliteli dělostřelectva armády“. Tento exemplář se zachoval v bývalém Archivu dělostřelectva⁶⁶⁾. Opis stejného textu (nesoucího stejné datum 9. frimairu) nalezneme v původním registru denních rozkazů generála Hulina, velitele gardových granátníků^(*).

Druhý text, který se stal oficiálním, je nesouvislý: jeho první část odpovídá defenzivnímu manévru, zato zbytek hovoří o ofenzivním manévru lehce podobném tomu, který byl proveden 2. prosince. Existuje také jen jediný známý dokument, o němž by bylo možné říci, že byl sepsán podle této druhé verze. Je pravda, že tento dokument, který je zachován v Historickém archivu ministerstva války⁶⁷⁾, má zásadní důležitost.

Je psán rukou sekretáře a má stejnou úpravu jako první text, ten, který byl rozeslán jednotkám 9. frimairu. Byl přeškrtnut Císařovou rukou, který mu, po váhání, jehož stopy papír nese, dal formu, jež se stala oficiální.

Prostudování tohoto cenného dokumentu vyvolává řadu postřehů:

- 1° – Oprava provedená rukou samotného Císaře, jeho váhání, prokazují jisté rozpaky;
- 2° – Tato oprava, která do textu vnesla protiklad mezi začátkem (již hotovým) a koncem věty, nemůže být vysvětlena jinak, než přáním neupravit text příliš, aby provedená úprava nebila do očí armádu, která dostala pravou proklamaci;
- 3° – Stejný sekretář přepsal Napoleonem zanesené opravy, ale jiným perem, pero, jímž byl psán původní text, bylo relativně silné;
- 4° – Stejně tak tenkým perem (bez pochyby stejným) podepsal dokument na rubu Berthier a přidal k podpisu také datum: 10. frimairu roku 14, tedy pozdější než datum proklamace.

⁶⁵⁾ Deník *Le Temps* z 8. září 1937.

⁶⁶⁾ Náměstí Sv. Tomáše Akvinského v Paříži.

^(*) Brigádní generál Pierre-Augustin Hulin se bitvy neúčastnil, protože byl v listopadu jmenován velitem Vídně. Pěším granátníkům Císařské gardy velel v jeho zastoupení plukovník Dorsenne. (pozn. překl.)

⁶⁷⁾ A.G. – Napoleonova korespondence, C. 17-50. Viz jeho reprodukce.

Stejné datum bylo napsáno (ve formě 1. prosince 1805) v záhlaví textu. Mělo by tedy být napsáno stejným perem jako text. Bylo však napsáno tenkým perem, pravděpodobně tím, kterým byly přepsány opravy poté, kdy posloužilo k podpisu Berthierovi.

Zájem na těchto úpravách textu proklamace, *které v ničem neodpovídají plánu zamýšlenému 10. frimairu* a na nichž ostatně neměl mít toho dne zájem nikdo (protože proklamace již byly jednotkám rozeslány), významně vzrostl nazítří po bitvě, kdy měly před očima všech skrýt to, že se neodehrávala podle ohlášeného plánu.

Na základě těchto tvrzení lze učinit zřejmý závěr. Text předslavkovské proklamace byl zfalšován. Ona slavná věštecká veta, tolikrát citovaná, vyrytá do pomníku na Žuráni, byla napsána po bitvě.

Pokud toto přijmeme, vše se objasňuje⁶⁸⁾.

Takto lze, se svobodnou myslí, sledovat vývoj plánu, který vycházel z plánu moravského tažení, neustále se snažil přizpůsobit se situaci, až byl k nepoznání. Už se tedy nemusíme trápit tím, že Císařovi bereme tajemství (nechal nám o tom důkaz), které si *chtěl* odnést do hrobu. Foch, d'Alombert a Colin, Bidou by v něm našli hledané vysvětlení toho, co bylo po století a půl v oficiálním příběhu této bitvy matoucí. V propagandistickém příběhu, z něhož byl učiněn příběh historický a také jeden ze základů vojenské výuky.

Legenda mizí. Někomu to bude líto. My ale doufáme, že alespoň v očích „velmi zkušených vojáků“ se historie Slavkova zjeví takto krásnější než legenda.

Poznámka k dokumentaci.

Pro předchozí studii jsme vytěžili především všechny rozkazy vydané v průběhu tažení. Jsou to jediné dokumenty, u nichž je jistota pravosti. Použili jsme také, ale s velkou opatrností, hlášení a popisy více méně oficiální, sepsané po bitvě na obou stranách.

Ke všem rozhodnutím, která byla učiněna, jsme hledali logické důvody. A spatřili jsme tato rozhodnutí ve velmi přirozené vazbě na informace, které Napoleon měl, nebo přirozeně mít musel.

Museli jsme proto široce čerpat z Historického archivu ministerstva války, zejména v následující dokumentaci:

Korespondence Velké armády (*Correspondance de la Grande Armée*). (C. 2-8 a C. 2-9.)

Sešit denních rozkazů generála Hulina, velitele gardových granátníků (*Cahier d'ordres du jour du général Hulin, Commandant les grenadiers de la garde*). (C. 2. – 222.)

Sešit korespondence generála Belliarda, Muratova náčelníka štábu (*Cahier de correspondance du général Belliard, chef d'état-major de Murat*). (C. 2. – 240.)

Sešit korespondence maršála Soult (*Cahier de correspondance du maréchal Soult*). (C. 2. – 379.)

Sešit korespondence maršála Lannesa (*Cahier de correspondance du maréchal Lannes*). (C. 2. – 381.)

Napoleonova korespondence (*Correspondance de Napoleon*). (C. 17. – 50.)

Korespondence náčelníka hlavního stanu (*Correspondance du major général*). (C. 17. – 163.)

Davoutova pozůstalost (*Donation Davout*). (K. 1. – 100.)

Registr Berthierovy korespondence (*Registre de correspondance de Berthier*). (T. 2. – 513.)

Paměti.

N° 633. – Relace o bitvě maršála Berthiera.

N° 641. – Deník hraběte Langerona.

N° 641. – Relace o bitvě generála Stutterheima, s poznámkami francouzského důstojníka⁶⁹⁾ a Langeronovými odpověďmi na ně.

⁶⁸⁾ Včetně data 10. frimairu napsané Berthierem, nerozváženost velkého vůdce.

⁶⁹⁾ Musíme připustit, spolu s *Revue d'Histoire* (1907 – 1. svazek – str. 58), že tyto „Poznámky ke Stutterheimově relaci“ nemohou být přiřknuty nikomu jinému než Napoleonovi. Svou hloubkou i svou formou velmi přesně odpovídají jeho stylu a neliší se od poznámek ke Kutuzovovu hlášení, za jejichž autora Císař uznán je.

Dále jsme se snažili vyhledat vše, co bylo o bitvě u Slavkova seriózně napsáno. Zejména jsme použili studii publikovanou v roce 1907 v *Revue d'Histoire* (Historické služby armády) od Alomberta a Colina ^(*).

Také některé paměti bojovníků od Slavkova, jejich hodnota z hlediska historie je dosti chabá, nám pomohly dodat studii „atmosféru“. Někdy nám nepřímo dovolily najít vysvětlení pro některá Císařova rozhodnutí, např. popisem jeho pozice, což nám umožnilo si představit, co mohl v daný okamžik vidět nebo vědět.

Proklouzly-li nám do této studie nějaké chyby, najdeme pro ně pokud ne omluvu pak alespoň vysvětlení v širší úkol, který si vytkla. Snažit se sledovat od začátku do konce stopu Napoleonových myšlenek, zatím co on sám chtěl, aby se nám ztratila, prorazit novou cestu směrem, kterým si ještě nikdy nikdo cestu neklestil, nenechat se svést k oficiální relaci množstvím cest a cestiček, na něž na každém kroku narážíme, naproti tomu se nenechat horlivostí zahnat až do opačného směru, byl možná ambiciózní úkol.

Michel de LOMBARÈS

(*) Nedávno byla celá studie (*La Campagne de 1805 en Allemagne*) doplněná o dosud nepublikované části týkající se samotné bitvy znovu vydána v nakl. *Editions Historiques Teissèdre* v Paříži, v edici *Collection du Bicentenaire de l'Épopée Impériale*. Jedná se o více než 4000 stran dokumentů, a jejich analýzy a dílčích studií. (pozn. překl.)

